

YAŞLI DOSTU KENT ALGISINDAKİ FARKLILIKLAR: DİYARBAKIR VE BURSA KARŞILAŞTIRMASI

Berfin GÖKSOY SEVİNÇLİ¹

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de yaşlı bireylerin yaşlı dostu kent algılarını bölgesel bağlamda karşılaştırmak ve Diyarbakır (Doğu) ile Bursa (Batı) kentlerinde bu algının nasıl farklılaştığını ortaya koymaktır. Çalışma, literatürde eksikliği hissedilen coğrafi çeşitlilik ve kentler arası karşılaştırmalı algı analizi boşluğunu doldurarak, yaşlı dostu kent kavramına mekânsal duyarlılık kazandırması açısından özgün bir katkı sunmaktadır. Yaşlı bireylerin yaşlı dostu kent algısı, Diyarbakır ve Bursa kentleri örneğinde hangi boyutlarda farklılık göstermektedir? sorusuna yanıt aranan çalışmada nicel yöntem benimsenmiş; Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen yaşlı dostu kentler ve topluluklar ölçeğinin Türkiye’ye uyarlanmış versiyonu (AFCCQ-TR) kullanılarak 3007 yaşlı bireyden anket yoluyla veri toplanmıştır. Veriler Mann Whitney U ve Spearman korelasyon analizleriyle değerlendirilmiştir. Genel yaşlı dostu kent algısında iller arasında anlamlı fark saptanmamış; ancak sosyal katılım, sağlık hizmetleri ve çevresel erişim Diyarbakır’da; ekonomik güvenlik ve toplumsal saygı ise Bursa’da daha olumlu algılanmıştır. Çalışma, yerel yönetimlerin sosyal bütünleşme, hizmet erişimi ve mekânsal adalet odaklı politikalar geliştirmesi gerektiğine işaret etmekte ve bölgesel farklılıklara duyarlı politika tasarımı için yol gösterici öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı dostu kent, kent algısı, sosyal politika, karşılaştırmalı kent çalışmaları, yaşlılık politikaları.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi,
E-posta: bgoksoy@beu.edu.tr, ORCID:0000-0001-9686-509X.

DIFFERENCES IN THE PERCEPTION OF AN AGE-FRIENDLY CITY: A COMPARISON OF DIYARBAKIR AND BURSA

Abstract

The aim of this study is to compare the perceptions of elderly individuals regarding age-friendly cities in Türkiye within a regional context and to analyze how these perceptions differ between the cities of Diyarbakır (East) and Bursa (West). The study offers an original contribution by addressing the gap in the literature concerning geographical diversity and intercity comparative perception analysis, thus bringing spatial sensitivity to the concept of age-friendly cities. The research seeks to answer the question: “To what extent and in which dimensions does the perception of age-friendly cities among elderly individuals differ in the cases of Diyarbakır and Bursa?” A quantitative method was adopted in the study; data were collected via surveys from 3,007 elderly individuals using the Turkish-adapted version of the Age-Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ-TR), originally developed by the World Health Organization. The data were analyzed through Mann Whitney U and Spearman correlation tests. While no statistically significant difference was found between the cities in terms of overall perception of age-friendly cities, Diyarbakır scored more positively in dimensions such as social participation, healthcare services, and environmental accessibility, whereas Bursa was perceived more favorably in terms of economic security and social respect. The study highlights the need for local governments to develop policies focused on social inclusion, service accessibility, and spatial justice, and offers guiding recommendations for designing regionally sensitive urban policies.

Key Words: *Age-friendly city, urban perception, social policy, comparative urban studies, ageing policies.*

GİRİŞ

Kentlerin demografik yapısı, yaşlanma eğilimi doğrultusunda hızlı bir dönüşüm geçirmektedir. Bu dönüşüm sosyal hizmetlerin sunumu, fiziksel çevrenin düzenlenmesi, toplumsal katılımın desteklenmesi ve mekânsal adaletin sağlanması gibi çok katmanlı meseleleri gündeme getirmektedir. Yaşlı bireylerin kentsel yaşama ilişkin deneyimleri, hizmet erişiminden sosyal görünürlüğe kadar birçok boyutta incelenmeye değer hâle gelmiştir. Günümüz kentlerinin genç ve üretken nüfus kadar yaşlanan topluma da yaşam alanı sunma kapasitesi, sosyal politika ve kent planlama alanında kritik bir öncelik olarak değerlendirilmelidir.

Yaşlı dostu kent yaklaşımı; yaşlı bireylerin kentle fiziksel, sosyal ve duygusal düzeyde kurdukları ilişkiyi anlamaya yönelik bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Uluslararası literatürde, bu yaklaşımın farklı kentsel bağlamlardaki uygulamalarına ilişkin çok sayıda çalışma yürütülmüş; yaşlı bireylerin mekânsal erişim, sosyal dahil edilme ve sağlık hizmetlerine ulaşım gibi değişkenler üzerinden kent deneyimleri analiz edilmiştir (Ivan vd., 2024; Perek-Bialas vd., 2024; Han vd., 2022). Bununla birlikte, bu çalışmaların büyük bir kısmı, yaşlı dostu kent kavramını belirli göstergelerle ölçmekte, yaşlı dostu kent algısının değişkenliğini derinlemesine ele almamaktadır. Ulusal literatürde ise yaşlı dostu kent uygulamaları genellikle büyükşehir belediyelerinin iyi uygulama örnekleri veya tek kent odaklı saha araştırmaları bağlamında ele alınmıştır (Doğan, 2024; Zengin Taş vd., 2023). Bu çalışmalar, belirli hizmet alanlarına veya yerel yönetim pratiklerine odaklanmakta, ancak yaşlı bireylerin kent algılarını doğrudan ölçen, bu algıyı kentler arası karşılaştırma düzeyine taşıyan nicel araştırmalar sınırlı kalmaktadır. Bu eksiklik, yaşlı dostu kent politikalarının yerelleşmesi sürecinde, bölgesel dinamiklerin yeterince dikkate alınmamasına neden olmaktadır.

Yaşlı bireylerin yaşlı dostu kent algısı, Diyarbakır ve Bursa kentleri (Yaşlı nüfus oranları ve bölge temsiliyetleri dolayısıyla seçilmişlerdir) örneğinde hangi boyutlarda farklılık göstermektedir? sorusu üzerinden kurgulanan bu çalışma, söz konusu literatür boşluğunu iki yönüyle doldurmayı hedeflemektedir. Birincisi, Türkiye'nin farklı coğrafi, demografik ve yönetsel dinamiklere sahip iki büyükşehri olan Diyarbakır ve Bursa örnekleri üzerinden

bölgesel karşılaştırma yaparak, mekâna duyarlı analiz sunmaktadır. İkincisi ise, uluslararası geçerliliğe sahip AFCCQ-TR ölçeğini kullanarak, ölçümleme düzeyinde karşılaştırılabilir ve güvenilir veri üretmektedir. Böylece hem Türkiye özelinde bölgesel kent algılarına dair özgün ampirik veri sunulmakta hem de literatürdeki coğrafi çeşitlilik eksikliği giderilmektedir.

Çalışma, nicel araştırma yöntemiyle desenlenmiş ve rastlantısal örnekleme yoluyla 3 bin 7 yaşlı bireyden elde edilen veriler üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir. Parametrik olmayan test teknikleri kullanılarak yaşlı dostu kent algısı hem iller düzeyinde karşılaştırmalı biçimde incelenmiş hem de alt boyutlar arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Yöntemsel çerçeve, yalnızca istatistiksel farklılıkları değil; bu farklılıkların kent deneyimi üzerindeki yansımalarını da anlamayı mümkün kılmaktadır. Bu yönüyle çalışma, yaşlı dostu kent kavramını Türkiye'nin bölgesel çeşitliliği içerisinde kavramsal ve ölçümsel olarak yeniden düşünmeye katkı sağlarken Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün yaşlı dostu kent çerçevesinin uygulama yönünü de çok yönlü bir değerlendirmeye açmaktadır.

Çalışmada öncelikle konuyla ilgili alanyazın incelenmiş, ardından Dünya ve Türkiye' deki yaşlı dostu kent uygulamalarına ilişkin örnekler üzerinden mevcut durum değerlendirilmiştir. Devamında, araştırmanın yöntemsel çerçevesi, örneklem yapısı ve veri toplama araçları açıklanmış; elde edilen bulgular sistematik biçimde analiz edilmiştir. Son olarak, bu bulgular literatürle birlikte tartışılmış, ilgili alana yönelik politika önerileri sunulmuş ve gelecekteki araştırmalar için yol gösterici değerlendirmelere yer verilmiştir.

ALANYAZIN

Kentleşmenin demografik ve mekânsal dönüşümü, yaşlanan nüfusun ihtiyaçlarına duyarlı planlama yaklaşımlarını zorunlu kılmıştır. Bu kapsamda, “yaşlı dostu kent” kavramı, DSÖ'nün tanımladığı temel ilkeler (WHO, 2007) çerçevesinde uluslararası ve ulusal düzeyde önemli bir araştırma ve uygulama alanına dönüşmüştür. Alanyazın incelendiğinde, çalışmalarda öne çıkan dört temel tema dikkat çekmektedir: Fiziksel çevre ve kentsel tasarım, sosyal katılım ve toplumsal entegrasyon, yerel yönetim ve politika yaklaşımları ile ayrımcılık ve hak temelli değerlendirmeler.

Fiziksel çevre, yaşlı bireylerin kent yaşamına katılımında belirleyici bir etmendir. Özellikle konut düzenlemeleri, yeşil alanlara erişim, kamusal alan kullanımı ve kentsel dönüşüm projeleri literatürde sıkça ele alınmaktadır. Örneğin, Koh (2025), Singapur'da yaşlı bireylerin algılanan yürünebilirlik düzeylerinin, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımıyla nasıl değiştiğini analiz ederek dijital altyapının fiziksel erişim konusunda sağladığı kolaylığın altını çizmektedir. Benzer şekilde, Yuan vd. (2025) bilişsel hassasiyete sahip yaşlı bireylerin sokak tasarımıyla kurduğu ilişkileri incelemiş, zihinsel farkındalığın yürüyüş güzergâhı tercihlerini etkilediğini göstermiştir. Villanueva-Merino vd. (2024), dijital ikiz teknolojilerinin yaşlı dostu kent tasarımı stratejik bir rol üstlenebileceğini vurgularken, Cerin vd. (2024), yürüyüş rotalarının fiziksel olduğu kadar duygusal ve bilişsel refahla da ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir.

Sosyal katılım ve toplumsal entegrasyon teması altında yapılan çalışmalarda, yaşlı bireylerin yalnızlıkla mücadele, güven duygusu, mahalle aidiyeti ve aktif yaşlanma gibi unsurlarla ilişkisi araştırılmıştır. Ivan (2024), Doğu Avrupa bağlamında kent politikalarının demografik değişimlere yeterince yanıt vermediğini ortaya koyarken, Bhuyan vd. (2020) sosyal bağların, fiziksel çevre kadar yaşlı bireylerin refahı için belirleyici olduğunu savunmuştur. Zaman vd.(2018), DSÖ tarafından önerilen yaşlı dostu kent göstergelerinin genellenmiş kaldığını ve yerel bağlamlara göre yeniden yapılandırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Rosochacka-Gmitrzak (2016) ise yaşlanmayı yalnızca biyolojik bir dönem olarak değil, sosyal temsillerle şekillenen bir süreç olarak ele almış ve yaşlıların kentlerde özneleşmesinin önemine dikkat çekmiştir.

Yerel yönetim ve politika yaklaşımları, yaşlı dostu kent uygulamalarının sürdürülebilirliğini belirleyen bir diğer kritik başlıktır. Söylemez (2022), Türkiye' de yerel yönetimlerin yaşlılara yönelik yalnızca hizmet sağlayıcı değil aynı zamanda katılımı destekleyen aktörler olması gerektiğine dikkat çekmektedir. Kano (2018), 15 pilot bölgede DSÖ göstergelerinin uygulanabilirliğini analiz etmiş ve veri erişimindeki farklılıkları ortaya koymuştur. Sun (2017), globalizasyon çerçevesinde uluslararası politikaların

yerel pratiklerle nasıl bütünleştiğini Tayvan ve Hong Kong örnekleri üzerinden açıklarken, kurumlar arası işbirliğinin stratejik rolünü vurgulamıştır.

Ayrımcılık, hak temelli yaklaşım ve kentten dışlanma teması ise yaşlı bireylerin yalnızca fiziksel değil, temsil ve katılım hakları açısından da kent yaşamında görünür kılınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kim (2022), kent mekânında hak temelli politikaların eksikliğine dikkat çekerken; Joy (2020), yaşlı bireylerin kent planlama süreçlerine özne olarak katılımını tartışmıştır. Buffel ve Phillipson (2016), yaşlıların kent nüfusu içinde marjinalleşme riskine işaret ederken, neoliberal dönüşümlerin yaşlı bireyleri yapısal olarak dışladığını ifade etmiştir.

Tablo 1. Literatür Özeti Tablosu

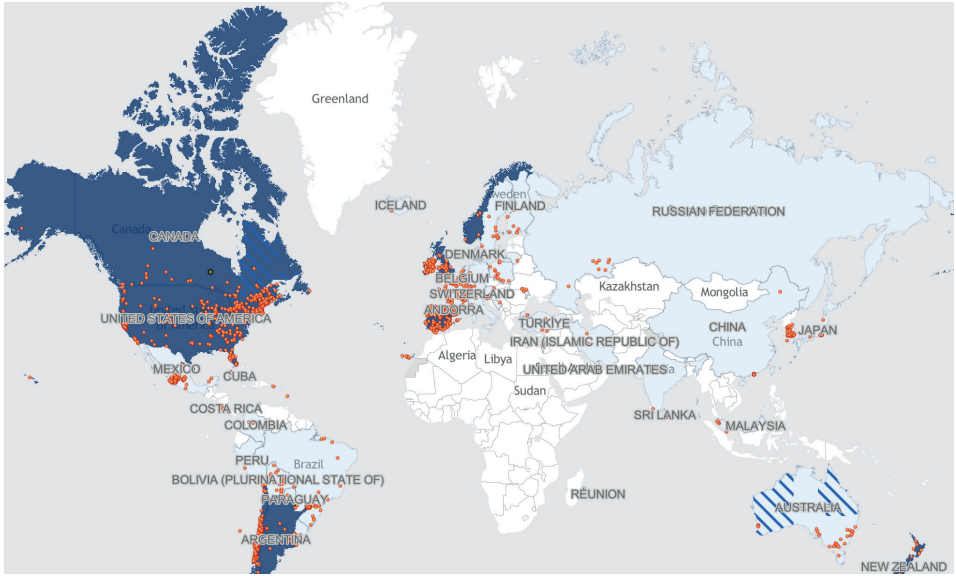
Yazar, yıl	Yöntem	Bulgu	
Gilroy, (2025)	Nitel araştırma	Merdivenler, engebeli yüzeyler ve benzeri fiziksel zorlukların yaşlı bireylerin hareketliliğini sınırladığı, buna karşın düz yüzeyler, otomatik kapılar ve asansörlerin erişilebilirliği artırdığı tespit edilmiştir.	Fiziksel Çevre ve Kentel Tasarım
Wang et al. (2025)	Veri madenciliği	Mahalle parklarının çevresel özellikleri ile yaşlı bireylerin tatmin düzeyleri arasındaki nedensel kuralları veri madenciliği yöntemiyle analiz edilmiş; yeşil alan tasarımının yaşlı bireylerin kamusal mekâna katılımı üzerindeki etkisi istatistiksel olarak ortaya konmuştur.	
Gao (2024)	Nitel araştırma	Kadınların yeşil alanlara daha olumlu yaklaştığı ve çevresel konfor unsurlarının özellikle kadınlar açısından belirleyici olduğu ortaya çıkmıştır.	
Chiang (2021)	senaryo simülasyonu	Fiziksel erişilebilirliğin artırılması, yaşam kalitesinde anlamlı iyileşmeler sağlamaktadır.	
Kohijoki (2019),	Nitel araştırma	Dış mekân tasarımı, güvenlik ve çevresel estetik gibi fiziksel unsurların alışveriş deneyimini doğrudan etkilediğini göstermiştir	
Aksoy (2019)	Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) yöntemi	Erişilebilirlik ve hizmet sunumu gibi kriterlerin yanı sıra sosyal destek ağırları da yaşlı bireylerin kentten memnuniyetinde etkili bulunmuştur.	
Lee (2017),	Anket tekniği	Bulgular, sosyal içerme, vatandaş katılımı ve bilgiye erişim gibi boyutlarda memnuniyetin düşük olduğunu göstermiştir.	Sosyal Katılım ve Toplumsal Entegrasyon
Steels (2015),	Literatür taraması	Yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına cevap verecek kentsel ortamlar için çok düzeyli stratejilere ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.	
Han (2022)	Yapısal eşitlik modeli	Güney Kore'nin Gyeonggi bölgesinde yaşlıların mahalle yaşam alanlarını aktif şekilde kullanmalarının yaşam memnuniyetini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.	
Dominguez-Párraga (2019)	Nitel araştırma	Kentin sosyal dokusunun yaşlıların günlük yaşamını şekillendiren önemli bir unsur olduğu, planlama süreçlerinde sosyal bağların dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.	
Perek-Bialas (2024)	Anket AFCCQ ölçeği	Kentsel politikalarda sosyal içerme ve mekânsal uyumlaştırmanın daha dikkatli planlanması gerektiğini ortaya koymuştur	Yerel Yönetişim ve Politika Yaklaşımları
Chiang (2021)	simülasyon senaryoları	Sistemik renovasyon projelerinin yaşlı bireyler için erişilebilirliği artırdığı ve kamu yatırımının yaşam kalitesine doğrudan katkı sunduğu belirlenmiştir.	
Öz (2019)	Karma yöntem	Toplumsal ihtiyaçlarla yönetim uygulamalarının önemine dikkat çekilmiştir.	
Chui (2022)	Karma yöntem	Bulgular, sosyoekonomik statüsü düşük bireylerin yaşlı dostu girişimlerden daha az faydalandığını göstermektedir.	Ayrımcılık hak temelli yaklaşım ve kentel dışlanma
Berglund (2022)	İçerik analizi	Yaşlı bireylerin temsil edilmediğini ve gentrifikasyon süreçlerinde yaş ayrımcılığının da etkili olduğunu göstermektedir.	
Lee (2020)	Nicel analiz	Fiziksel çevreye odaklanmasına rağmen, analizde sosyal dışlanma riskinin bulunduğu alanlara da vurgu yapılmaktadır.	

Bu dört temaya ilişkin literatür, yaşlı dostu kentlerin yalnızca fiziksel çevre düzenlemeleriyle değil; sosyal bağların güçlendirilmesi, yönetim kapasitesinin artırılması ve yaş temelli eşitsizliklerin giderilmesiyle sürdürülebilir hale gelebileceğini göstermektedir. Uluslararası düzeyde, DSÖ rehberliğinde şekillenen yaşlı dostu kent girişimleri özellikle Avrupa ve Doğu Asya'da stratejik planlama, gösterge tabanlı izleme sistemleri ve çok paydaşlı yönetim modelleriyle desteklenmektedir (Sun, 2017; Kano, 2018). Güney Kore, yaşlılara özgü kapsamlı mekânsal ve sosyal göstergeler geliştirirken (Lee ve Kim, 2020); İspanya mahalle ölçeğinde kuşaklar arası etkileşim programlarını hayata geçirmiştir (Domínguez-Párraga, 2019). Bu uluslararası çerçeveye karşılık, Türkiye' de yaşlı dostu kent uygulamalarının ne ölçüde benimsendiği ve bölgesel farklılıkların bu uygulamalara nasıl yansıdığı sorusu ise ampirik araştırmalarla daha yakından incelenmeyi gerektirmektedir.

YAŞLI DOSTU KENT UYGULAMALARI: DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Yaşlı dostu kentlerin tanımı, fiziksel erişilebilirlik ve kentsel düzenlemelerle birlikte sosyal katılım, karar alma süreçlerine dahil olma, ekonomik güvence, sağlık hizmetlerine ulaşım ve kültürel temsiliyet gibi çeşitli alanları içermektedir (Gilroy ve Townshend, 2025; Ivan vd., 2024). DSÖ, yaşlı dostu kentleri sekiz temel alan üzerinden değerlendirmektedir: (1) Açık alanlar ve binalar, (2) toplu taşıma, (3) konut, (4) sosyal katılım, (5) saygı ve toplumsal içermeye, (6) sivil katılım ve istihdam, (7) iletişim ve bilgiye erişim ile (8) toplum desteği ve sağlık hizmetleri.

İfade edilen kapsamda 2010 yılında DSÖ tarafından kurulan “Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Küresel Ağı” (Global Network for Age-friendly Cities and Communities - GNAFCC), dünya genelinde yaşlı dostu uygulamaları teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu ağ, kentlerin yaşlı nüfusun ihtiyaçlarını dikkate almasını, yaşlı dostu yaklaşımları benimsemesini ve deneyimlerini paylaşmasını teşvik etmektedir. Günümüzde, bu ağa 60 ülkeden bin 705 kent ve topluluk üye olmuş, bu da dünya genelinde 330 milyondan fazla kişiyi kapsamaktadır (WHO, 2025a).

Kaynak: WHO (2025). Global Network for Age-friendly Cities and Communities.

Şekil 1. Dünyada Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar

Harita, DSÖ'nün yürüttüğü GNAFCC kapsamındaki üyelik durumunu coğrafi olarak göstermektedir. Her nokta bir kenti veya yerel yönetimi simgelemektedir. Kuzey Amerika (özellikle Kanada ve ABD), Batı Avrupa (İspanya, İngiltere, Almanya), Güney Kore, Avustralya ve Japonya yoğun üyelik gösteren bölgelerdir.

Uluslararası örnekler yaşlı dostu kentlerin fiziksel çevre düzenlemeleri kadar, sosyal katılım ve yönetim temelli politikalarla bütünleşik şekilde planlandığında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Buffel ve Phillipson'un (2016) belirttiği üzere Kanada'nın Toronto kenti yaşlıların kent yaşamına aktif katılımını sağlamak amacıyla sivil toplumla iş birliği içinde yürütülen projelerle dikkat çekmektedir. Japonya'nın Akita kenti, yaşlı bireylerin sosyal katılımını artırmak ve izolasyonu önlemek amacıyla yürütülen "One-Coin Bus" gibi erişilebilir ulaşım çözümleri ve yaşlı dostu konut programları ile öne çıkmaktadır (Age Friendly World, 2025). DSÖ veri tabanında yer alan diğer yaşlı dostu kent uygulamalarından örnekler tabloda özetlenmiştir (WHO, 2025a).

Tablo 2. Yaşlı Dostu Kent Uygulamaları

Yer	Başlangıç	Yaşlılar için istenen sonuç	Sektör	Uygulama
Yate/Birleşik Krallık	2020	Öğrenmek, büyümek ve karar almak	Eğitim, Sağlık, Bilgi ve iletişim	Yaşlanmayı İyileştirme Festivali
Kochi/Hindistan	2024	İlişki kurmak ve sürdürmek	Sağlık, iletişim, sosyal koruma	Kuşaklar arası açık mikrofon programı
Villa Real de Vallanca, İspanya	2024	İlişki kurmak ve sürdürmek	Sağlık, Bilgi ve iletişim, Uzun vadeli bakım	Konsey-Kamu sektörüne katkıyı teşvik
AARP/ABD	2024	İlişki kurmak ve sürdürmek	Sağlık, sosyal korunma	Yaşlı dostu eyaletler ve topluluklar ağı
Municipio del Canton de Dota , Kosta Rika	2024	İlişki kurmak ve sürdürmek	Bilgi ve iletişim	Yaşlılar ayı kutlamaları
Grona/İspanya	2025	Öğrenmek, büyümek ve karar almak	Eğitim, Sağlık, Konut, Bilgi ve iletişim, Uzun vadeli bakım, Sosyal koruma, Ulaşım, Kentsel gelişim	Kapsayıcı konferans döngüsü
Zaragoza/İspanya	2025	Öğrenmek, büyümek ve karar almak	Sağlık, Bilgi ve iletişim	Sağlık günleri
Lahey/Hollanda	2025	Öğrenmek, büyümek ve karar almak	Sağlık, Bilgi ve iletişim, Sosyal koruma, Kentsel gelişim	Yaşlı yetişkinler ve politika yapıcılarla ortak yaratma atölyesi

Kaynak: WHO, Age-friendly Practices'den alınan bilgilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloda yer alan örnekler, yaşlı dostu kent anlayışında yerel bağlamı dikkate alan, çok paydaşlı ve disiplinler arası stratejilerin geliştirilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu çerçevede Türkiye' den ağı üye olan belediyeler arasında İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bornova Belediyesi, Seyhan Belediyesi,

Beşiktaş Belediyesi, Mersin Büyükşehir Belediyesi, Kadıköy Belediyesi, Muratpaşa Belediyesi yer almaktadır (WHO, 2025b). Ancak söz konusu belediyelerin tümünün uygulamaları Yaş Dostu Uygulamalar Veri Tabanında yer almamaktadır.

Tablo 3. Türkiye' de Yaş Dostu Kent Uygulamaları: DSÖ Veri Tabanındaki Görünürlük ve Sınırlılıklar

Belediye- Uygulama Başlangıç	Uygulama
Muratpaşa Bld. (2022)	Yaşlılar meclisi- Nesiller arası ilişkilerin güçlendirilmesi Dijital yeterlilik eğitim program Yaşlı dostu kentler için çalıştay Pandeminin psikolojik etkileri (2021)
Beşiktaş Bld. (2008)	Sosyal merkez
Mersin BŞB (2018)	Aktif Yaşlanma evi
Kadıköy Bld. (2017- 2013)	Alzheimer Hastalığı Merkezi Sosyal Merkez

Kaynak: WHO, Age-friendly Practicesden alınan bilgilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu durum, söz konusu belediyelerin hangi somut uygulamalara dayanarak ağa dâhil edildiği sorusunu gündeme getirmekte ve yaşlı dostu olarak tanımlanan yerlerin aktifliği konusunda belirsizlik yaratmaktadır. Ayrıca, veri tabanında yer alan uygulamaların da aktiflik durumu, etki düzeyi ve kullanıcı memnuniyeti gibi ölçülebilir göstergelerle desteklenmemesi, şeffaflık ve izlenebilirlik ilkeleriyle çelişmektedir. DSÖ'nün yaşlı dostu kentleri belirlemede beyana dayalı, gönüllülük esaslı ve tematik alanlar üzerinden ilerleyen bir yaklaşım benimsemesi (WHO, 2007), değerlendirme sürecinde ölçülebilirlikten uzaklaşılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, DSÖ'nün bu alandaki liderliğini daha etkin ve güvenilir kılabilmesi için yerel bağlamı dikkate alan, somut çıktılara dayalı ve düzenli olarak güncellenen bir izleme ve değerlendirme sistemine ihtiyaç duyulmaktadır.

İfade edilen eleştirel çerçeveye karşın, Türkiye' de yaş dostu kent anlayışı kurumsal düzeyde karşılık bulmuş ve bu alanda çeşitli ulusal politika belgeleri ve uygulama programları geliştirilmiştir. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2023) öncülüğünde hazırlanan Yaşlı Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025), yaş dostu çevrelerin oluşturulmasını hedefleyen stratejik bir yönelim sunmaktadır. Bu yönelimin çerçevesinde belediyelerin yaşlılara yönelik evde

bakım, psiko-sosyal destek ve kültürel faaliyet hizmetlerini içeren projeler geliştirme konusunda desteklenecekleri de yer almaktadır. Benzer olarak uygulamaya konulan YADES (Yaşlı Destek Programı) ve YAGEP (Yaşlılara Yönelik Hizmetlerin Kalitesini Artırma Projesi) gibi programlar, yaşlı bireylerin sosyal destek, bakım ve hizmet erişimi konularında güçlendirilmesine yönelik ulusal düzeyde önemli adımların atıldığını göstermektedir.

Son yıllarda ulusal literatürde de yaşlı dostu kent kavramı yerel bazda farklı mekânsal, sosyal ve yönetişimsel boyutlarda yer bulmaya başlamıştır. Çalışmaların bulguları göstermektedir ki, belediyelerin yaşlılara yönelik politika geliştirme kapasitesi, yerel ihtiyaçların belirlenmesi, kurumsal vizyon gibi unsurlara bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Bu durum, yaş dostu kent uygulamalarının yerel düzeyde çeşitliliğe sahip olduğunu ve bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Yaşlı Dostu Kente Yönelik Ulusal Literatür Özeti Tablosu

Yazar ve Yıl	Çalışma Konusu	Yöntem
Akkaya (2025)	Kayaşehir’de yaşlı dostu kent tasavvurunu anlamaya yönelik nitel araştırma	Nitel yöntem
Kırkık Aydemir vd. (2024)	Bolu kent merkezinde mahalle parklarına erişilebilirliğin CBS tabanlı değerlendirilmesi	CBS tabanlı analiz
Çakıcı (2024)	Yaş dostu kent literatürünün bibliyometrik analizi	Bibliyometrik analiz
Zengin Taş vd. (2023)	İzmir örneğinde yaşlı dostu kent uygulamaları ve aktif yaşlanma	Nitel yöntem
Sarıkaş ve Büyüklü (2023)	Lahey kentinde iyi uygulama örneklerinin analizi	Doküman analizi
Özgür ve Kılınç (2022)	Yaşlı dostu kentler ve topluluklara ilişkin kuramsal çerçevelerin gözden geçirilmesi	Literatür taraması
Akyıldız ve Akbaş (2021)	Yaş dostu kent kriterlerinin kentsel morfoloji üzerindeki etkisi	Literatür taraması
Avşar Arık (2021)	Kentte yaşlanma süreci bağlamında yaşlı dostu kent kavramına eleştirel yaklaşım	Eleştirel değerlendirme
Dinç ve Özmete (2021)	Yaşlı bireylere evde bakım veren yakınlarının bakım yüklerinin ve yaşam memnuniyetlerinin değerlendirilmesi	Nitel yöntem

Yazar ve Yıl	Çalışma Konusu	Yöntem
Demir Erbil ve Hazer (2021)	Yaşlıların günlük yaşam aktivitelerinin ve sosyal ağlarının başarılı yaşlanma üzerindeki etkisi	Nicel yöntem
Esendemir (2021)	Yaşlı ayrıcalığı ve ayrımcılığının medyadaki yansımaları	Doküman analizi
Akyıldız (2020)	Sürdürülebilir yaş dostu kentler için aktif yaşlanmanın gerekliliği	Literatür taraması
Efe ve Üstündağ (2020)	Bornova örneğinde kadın dostu kent yaklaşımı ve açık yeşil alanlar	Doküman analizi
Tamkoç ve Bilgin (2020)	Aktif yaşlanma bağlamında yaş dostu kent anlayışı	Literatür taraması
Varışlı (2020)	Kentleşme kapsamında yaşlı bireylerin yaşlılık deneyimlerinin farklılaşmasını	Nitel yöntem
Altındağ (2017)	Diyarbakır'da yaşlı bireylerin ekonomik kırılganlık, zorunlu göç ve temsil eksikliği	Nicel yöntem
Arda-Akyıldız (2016)	Gündelik yaşamda erişilebilirlik, aidiyet ve güvenlik üzerinden yaşlı mekân deneyimi	Nitel yöntem

Doğan (2024), Isparta örneğinde yürüttüğü araştırmada, yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin özellikle aktif yaşlanma ve çevresel güvenlik unsurlarıyla ilişkilendiğini tespit etmiştir. Türkiye' de yaş/yaşlı dostu kent ayrımına odaklanan bir diğer çalışmada, hem kavramsal farkındalığın hem de bakım verenlerin bilgi düzeyinin düşük olduğu ortaya konmuştur (Tan, 2023). Öte yandan, İstanbul ve New York'un karşılaştırıldığı tez çalışması, yaşlı dostu kent kriterlerinin evrensel düzeyde tanımlanmasına rağmen uygulamada ciddi farklılıklar içerdiğini ve İstanbul'un birçok göstergede zayıf kaldığını vurgulamaktadır. Ayrıca, kentleşme baskısının yaşlı bireylerin yaşam kalitesi üzerindeki olumsuz etkileri de bu çalışma kapsamında öne çıkmaktadır (Aydın, 2021). Yerel yönetim düzeyinde yapılan bir değerlendirmede, Çanakkale'de yaşlılara yönelik hizmet sunumunun kurumsallaşma eğiliminde olduğu, ancak uygulamalar arası eşgüdüm eksikliklerinin sürdüğü ifade edilmektedir (Yıldızak, 2020).

Anlaşıldığı üzere, Türkiye' de yaşlı nüfusun mekânsal dağılımı ve yaşlı dostu kent uygulamaları bakımından oldukça farklı dinamikler barındıran

kentler bulunmaktadır. Bu bağlamda, DSÖ'nün yaşlı dostu kentler ağına henüz resmî olarak dâhil olmayan Diyarbakır ve Bursa illerinin incelenmesi, bu kavramın yerel bağlamda nasıl algılandığına, kentlerin yaşlı bireyler için ne ölçüde kapsayıcı olduğuna ve olası politika boşluklarına dair özgün veriler sunmaktadır. Bu nedenle, çalışma yalnızca akademik literatüre katkı sunmakla kalmamakta, aynı zamanda yaşlı dostu kent politikalarının yerel ölçekte uygulanabilirliğine ilişkin eleştirel bir bakış geliştirme imkânı da tanımaktadır.

YÖNTEM

Yaşlı bireylerin yaşlı dostu kent algısı, Diyarbakır ve Bursa kentleri örneğinde hangi boyutlarda farklılık göstermektedir? sorusuna yanıt bulmak üzere araştırma, nicel araştırma yöntemiyle desenlenmiştir. Çalışmada Özer vd. (2022)'e ait AFCCQ-TR anketi ile (Araştırma Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 2025/02-3 ve E.7055 sayılı kararıyla uygun görülmüştür.) 10/03/2025- 07/04/2025 tarihleri arasında veri toplanmıştır. Araştırmanın evreni, Diyarbakır ve Bursa kentlerinde ikamet eden 65 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır.

Diyarbakır ve Bursa kentlerinin seçimi, Türkiye' deki yaşlı dostu kent algısının bölgesel çeşitliliğini ortaya koyma amacına hizmet eden tamamlayıcı gerekçelere dayanmaktadır. TÜİK (2024a) verilerine göre, Bursa 351 bin 288 kişilik yaşlı nüfusu ve %10,85'lik yaşlı nüfus oranıyla batıda yüksek yaşlı sayısına sahip bir kenttir. Diyarbakır ise 99 bin 991 yaşlı birey ile doğuda yüksek mutlak yaşlı nüfusa sahip kentlerden biridir. 2021-2023 dönemine ilişkin doğuştan beklenen yaşam süresi verileri, Diyarbakır'da 78,1 yıl, Bursa'da ise 77,7 yıl olarak kaydedilmiştir (TÜİK, 2024b). Ayrıca yaşlı bağımlılık oranı Bursa'da ülke ortalamasının üzerindeyken, Diyarbakır'da görece düşüktür (TÜİK, 2024c); bu durum, iki kentin yaşlılara yönelik hizmet sunumu ve mekânsal erişilebilirlik bakımından karşılaştırılmasını anlamlı kılmaktadır. Hem bu farklılıklar hem de literatürde bu örnekler üzerine yoğunlaşılması nedeniyle, Diyarbakır ve Bursa yaşlı dostu kent politikalarının bölgesel düzeyde nasıl biçimlendiğini analiz etmek için tamamlayıcı örneklem birimleri olarak belirlenmiştir. Diyarbakır ve Bursa'nın temsil edilebilmesi açısından kentlerin en kalabalık dört ilçesi veri toplamak üzere seçilmiştir.

Çalışmada, rastsal örnekleme tekniğiyle katılımcılara ulaşılmıştır. Rastsal örnekleme, evrendeki her bireyin eşit seçilme olasılığına sahip olduğu bir yöntemdir ve bu yönüyle örneklemin, evreni temsil gücünü artırır (Neuman, 2014). Diyarbakır ve Bursa kentlerinde yaşlı nüfus oranı yüksek olmasına karşın yaşlılık deneyiminin heterojen bir yapı sergilediği varsayımından hareketle, belirli bir sosyoekonomik sınıfa ya da hizmet kullanıcısı gruba odaklanmaksızın tüm yaşlı bireyleri kapsayabilecek rastsal örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, seçim yanlılığını en aza indirmek ve elde edilen bulguların genellenebilirliğini artırmak açısından uygun bulunmuştur.

Araştırmada evreni temsil edebilecek minimum örnek sayısı ilçeler düzeyinde rastsal %95 güvenirlilik düzeyi ve %5 hata payı ile denklem 1'deki gibi hesaplanmıştır (Serper ve Aytaç, 2000).

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q} \quad (1)$$

Denklemde;

d=0.05 (Hata payı, göze alınan sapma oranı, güven aralığı %5), p=q=0.50 (Bir olayın görülme olasılığı p, görülme olasılığı 1-p=q), $t_{(0.05, \infty)} = 1.96$ ($\alpha=0.05$ (%95 Güven Düzeyi) ve N>120 için t tablo değeri), N=Evrendeki birey sayısı, n= Gerekli minimum örneklem sayısı

Denklemde yer alan örnekleme formülü ile elde edilen gerekli minimum örneklem sayıları Tablo 5'teki gibidir.

Tablo 5. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Kent	İlçe	Toplam Nüfus (2024)	65 Yaş Üstü Nüfus	Gerekli Örneklem	Görüşülen Kişi Sayısı
Diyarbakır	Kayapınar	440886	23366	378	454
	Bağlar	397661	21086	378	414
	Yenişehir	228570	12120	373	396
	Sur	98000	5194	358	363
Bursa	Osmangazi	885273	89000	383	448
	Yıldırım	654491	65800	383	392
	Nilüfer	543934	54700	382	427
	Gürsu	104867	10500	372	387

Tabloda yer aldığı üzere yeterli örneklem sayısı ile çalışabilmek adına gerekli örneklemden daha fazla sayıda anket uygulanmıştır. Veri toplama işlemi sonrası uç değer ve kayıp veri temizliğinin ardından ilçeler bazında

kalan bir miktar fazla anket ise rastsal olarak veri dışında bırakılarak il ve ilçelerin evren içerisindeki oranlarının korunması amaçlanmıştır. Ancak bu çalışmada, yaşlı dostu kent algısının yalnızca il düzeyinde genel ve boyutsal değerlendirmesi yapılmış; dolayısıyla ilçe, sağlık durumu, demografik faktörlere göre farklılık analizleri kapsam dışı bırakılmıştır.

Ölçme Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Özer ve arkadaşları (2022) tarafından Türkiye’ye uyarlaması yapılan Yaşlı Dostu Kentler ve Topluklar Ölçeği (AFCCQ-TR) kullanılmıştır. Söz konusu ölçek, orijinalinde 8 alt boyut ve 20 adet 5’li likert tipte maddeden oluşmaktadır.

Özer vd. (2022) tarafından yapılan uyarlama çalışması başarılı olsa da, bilimsel araştırmalarda kullanılan bir ölçme aracının yapı geçerliliğinin, farklı özellikler gösteren her yeni örnekleme yeniden değerlendirilmesi metodolojik bir gerekliliktir (Büyüköztürk, 2024). Bu çalışmada, ölçeğin yapı geçerliliğini mevcut örneklem özelinde test etmek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılması tercih edilmiştir. Bu tercihin arkasında iki temel gerekçe bulunmaktadır:

Birincisi, mevcut araştırmanın örnekleme, ölçeğin uyarlama çalışmasının yapıldığı örneklemden hem büyüklük hem de iki farklı sosyo-kültürel yapıdaki kentten oluşması bakımından farklılaşmaktadır. Bu durum, ölçek yapısının mevcut örnekleme farklılık gösterebileceği beklentisini doğurmuştur. İkincisi ve daha önemli bir teknik gerekçe olarak, ölçeğin orijinal yapısındaki alt boyutların çoğunun yalnızca iki maddeden oluşmasıdır. İki maddeli faktörler, Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) gibi katı model testlerinde tam olarak tanımlanmış (just-identified) olmaları nedeniyle modelin test edilebilirliğini sınırlar ve uyum indekslerini yapay olarak yükseltebilir (Brown, 2015). Bu teknik kısıtlılık, standart bir DFA’nın yanıltıcı sonuçlar verebileceği için, ölçeğin yapısal ilişkilerini daha esnek bir çerçevede inceleyen AFA’nın kullanılması daha sağlam ve uygun bir yaklaşım olarak görülmüştür (Field, 2024).

Bu gerekçelerle gerçekleştirilen ilk AFA uygulamasında 3 adet maddenin (“Semtimdeki bakım ve sağlık hizmetleri ile ilgili yeterli bilgiye sahibim.” ,

“Semtimdeki bakım ve sağlık hizmetleri yeterince saygılıdır.”, “Etkinlikler ve organizasyonlar benim erişebileceğim yerlerde düzenlenir.”) ölçeğin orijinal formunda belirtilen alt boyutlar dışında yer aldığı ve faktör yüklerinin düşük kaldığı görülmüştür. Söz konusu 3 maddenin ölçekten çıkarılmasıyla tekrarlanan AFA sonucunda, hem yapısal geçerliliği hem de iç tutarlılığı yüksek bir yapı elde edilmiştir. Bu nedenle, araştırmanın geri kalan analizlerinde ölçeğin 17 maddelik bu nihai hali kullanılmıştır. Bu nihai yapıya dair Kaiser Meyer Olkin Örnekleme Yeterliliği Ölçütü ve Bartlett Küresellik Testi bulguları Tablo 6’da sunulmuştur. Ölçeğin AFA sonrası elde edilen güvenilirlik katsayısı (Cronbach’s Alpha) ise 0,814 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlara ilişkin iç tutarlılık katsayıları ise şu şekildedir: barınma (2 madde, $\alpha=0,862$), sosyal katılım (2 madde, $\alpha=0,737$), saygı ve sosyal dahil edilme (2 madde, $\alpha=0,979$), iletişim ve bilgi (2 madde, $\alpha=0,767$), toplum desteği ve sağlık hizmetleri (3 madde, $\alpha=0,891$), dış alanlar ve binalar (2 madde, $\alpha=0,904$), finansal durum (2 madde, $\alpha=0,983$) ve ulaşım² (2 madde, $\alpha=0,574$).

Tablo 6. KMO ve Bartlett Testi Bulguları

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği Ölçütü	KMO=0,780
Bartlett Küresellik Testi	$\chi^2(136) = 38834,049^*$ [0,000]

* %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel anlamlılığı simgeler. χ^2 : Ki-Kare Test İstatistiği, (parantez içi test anlamlılık değerini içerir.), [köşeli parantez içi test anlamlılık değerini içerir.]

Tablo incelendiğinde KMO istatistiğinin yüksek düzeyde bir örnekleme yeterliliğine işaret ettiği görülmektedir ($KMO>0,7$). Bartlett küresellik testi ise ölçek maddelerinin %5 anlamlılık düzeyinde üst yapıları açıklamak üzere yeterli ilişki seviyesine sahip olduklarını göstermektedir ($\chi^2(136) = 38834,049$, $p<0,05$) (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Alt boyutlar tarafından kümülatif olarak açıklanan varyans oranları Tablo 7’deki gibidir.

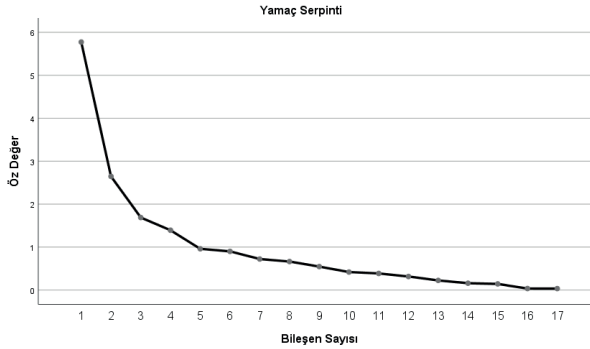
²Bu çalışmanın bir sınırlılığı, ‘Ulaşım’ alt boyutunu oluşturan iki maddenin iç tutarlılık katsayısının ($\alpha=0,574$) literatürde genel kabul gören 0,70 sınırının altında kalmasıdır. Bu durum, bu boyuta ait bulguların yorumlanmasında ihtiyatlı olunması gerektiğine işaret etmektedir. Gelecekteki çalışmalarda, Türkiye bağlamında yaşlı bireylerin ulaşım deneyimlerini ölçen daha güvenilir maddelerin geliştirilmesi faydalı olacaktır.

Tablo 7. Açıklanan Varyans Oranları

Bileşen	Rotasyon Karesel Yüklerin Toplamları		
	Öz Değer	Varyans (%)	Kümülatif (%)
1	2,604	15,320	15,320
2	2,026	11,920	27,240
3	1,973	11,609	38,849
4	1,853	10,903	49,752
5	1,788	10,517	60,269
6	1,621	9,535	69,804
7	1,518	8,928	78,732
8	1,358	7,990	86,722

Tablo incelendiğinde 8 alt boyut için varyans oranlarının sırasıyla şu şekilde olduğu görülmektedir; %15,320, %11,920, %11,609, %10,903, %10,517, %9,535, %8,928, %7,990. Sekiz alt boyutun birlikte açıkladığı varyans oranının ise %86,722 gibi oldukça yüksek bir oran olduğu görülmektedir. Söz konusu bulgunun ölçeğin açıklayıcılık gücü bakımında olumlu bir bulgu olduğu söylenebilir (DeVellis, 2012).

Ölçek için uygun alt boyut sayısının denetlenmesi amacıyla çizilen yamaç serpinti serpinti grafiği aşağıda yer almaktadır.

Grafik 1: Yamaç Serpinti Grafiği

Grafikte görüldüğü üzere 8.bileşene kadar oldukça yüksek olan öz değer düşüş oranı 5.bileşenden sonra azalmaktadır. Bu bağlamda ölçeğin mevcut veriyle 5-6 bileşen ile ifade edilebilecek bir yapıda olduğu söylenebilir. Diğer

yandan ölçeğin 8 alt boyutlu tasarımı dikkate alındığında ise 8 bileşenli bir yapının 5 veya 6 bileşenli bir yapıya göre fazladan bilgi taşıdığı bilinmektedir (Özdamar, 2016). Bu doğrultuda ölçeğin orijinal yapısının korunmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

Ölçek dışına çıkarılan maddelerden sonra yapılan nihai Varimax rotasyonu sonucunda elde edilen rotasyon bileşen matrisi Tablo 8'deki gibidir.

Tablo 8. Rotasyon Bileşen Matrisi

Madde	Alt Boyut							
	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8
Hasta olduğumda ihtiyacım olan bakım ve yardımı alırım.	0,893							
Şehirdeki bakım ve sağlık sunumu benim için yeterlidir.	0,842							
Gerekirse bakım ve sağlık hizmetlerine telefonla ve şahsen kolayca ulaşabilirim.	0,766							
Gelirim temel ihtiyaçlarımı sorunsuz karşılamaya yeterlidir.		0,947						
Gelirimle iyi yaşarım.		0,946						
Bazen yaşımdan dolayı rahatsız edici ya da olumsuz sözler duyarım.			0,949					
Bazen yaşım nedeniyle ayrımcılıkla karşılaşırım.			0,946					
Semtindeki dükkânlar tekerlekli bir yürüteç ya da tekerlekli sandalye için yeterince uygundur.				0,939				
Semtim tekerlekli bir yürüteç ya da tekerlekli sandalye için yeterince uygundur.				0,900				
Evim benim için erişilebilir.					0,866			
Evim beni ziyarete gelen insanlar için erişilebilir.					0,829			
Etkinlikler ve organizasyonlar çeşitliliğini yeterince çeşitli buluyorum.						0,871		

Etkinlikler ve organizasyonlar ile ilgili bilgi benim için yeterli ve aynı zamanda uygundur.						0,820		
Belediyenin ve diğer sosyal kurumların basılı ve dijital bilgileri yazı tipi ve boyutu açısından okuması kolaydır.							0,846	
Belediyenin ve diğer sosyal kurumların basılı ve dijital bilgileri anlaşılır bir dille yazılmıştır.							0,707	
Semtimde otobüse ya da tramvaya kolaylıkla binebilirim.								0,863
Semtimdeki otobüs ve tramvay duraklarına ulaşmak ve kullanmak çok kolaydır.								0,631

F1: Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri Alt Boyutu, F2: Finansal Durum Alt Boyutu, F3: Saygı ve Sosyal Dahil Edilme Alt Boyutu, F4: Dış Alanlar ve Binalar Alt Boyutu, F5: Barınma Alt Boyutu, F6: Sosyal Katılım Alt Boyutu, F7: İletişim ve Bilgi Alt Boyutu, F8: Ulaşım Alt Boyutu

Tablo incelendiğinde ölçekte yer alan tüm maddeler için hesaplanan faktör yüklerinin 0,5'in oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. Söz konusu bulguların maddeler ölçek katkısı bakımından olumlu bir bulgu olduğu bilinmektedir.

Ölçek ve alt boyutların güvenirlilik düzeylerinin tespiti için yapılan Cronbach's Alpha güvenirlilik analizi bulguları Tablo 9'daki gibidir.

Tablo 9. Cronbach's Alpha Güvenirlilik Analizi bulguları

Değişken	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Barınma Alt Boyutu	2	0,862
Sosyal Katılım Alt Boyutu	2	0,737
Saygı ve Sosyal Dahil Edilme Alt Boyutu	2	0,979
İletişim ve Bilgi Alt Boyutu	2	0,767
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri Alt Boyutu	3	0,891
Dış Alanlar ve Binalar Alt Boyutu	2	0,904
Ulaşım Alt Boyutu	2	0,574
Finansal Durum Alt Boyutu	2	0,983
Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ölçeği	17	0,814

Tablo incelendiğinde saygı ve sosyal dahil edilme alt boyutu, dış alanlar ve binalar alt boyutu ve finansal durum alt boyutu değişkenlerinin mükemmel, barınma alt boyutu, toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutu, yaşlı dostu kentler ve topluluklar ölçeğinin çok iyi, Sosyal Katılım Alt Boyutunun iyi ve Ulaşım Alt Boyutunun kabul gören düzeyde güvenilir ölçme araçları oldukları görülmektedir (Özdamar, 2016).

Yaşlı Dostu Kent Algısı ölçeği için yapılan AFA ve Cronbach's Alpha güvenilirlik analizleri sonucunda ölçeğin 8 alt boyut ve 17 madde ile yapısal olarak geçerli ve yüksek güvenilirlikte ölçme kapasitesine sahip bir ölçme aracı yapısında olduğu görülmüştür.

Araştırmada kullanılacak istatistiksel analiz yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla öncelikle verilerin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı test edilmiştir.

Tablo 10. Normal Dağılım Test İstatistikleri

Değişken	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk		S	K
	D(3007)	[p]	W(3007)	[p]		
Barınma Alt Boyutu	0,534	p<0,001	0,239	p<0,001	4,341	18,457
Sosyal Katılım Alt Boyutu	0,466		0,512		-2,551	9,941
Saygı ve Sosyal Dahil Edilme Alt Boyutu	0,281		0,854		0,275	-1,145
İletişim ve Bilgi Alt Boyutu	0,477		0,375		0,758	10,841
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri Alt Boyutu	0,457		0,376		-1,868	17,427
Dış Alanlar ve Binalar Alt Boyutu	0,224		0,882		0,018	-1,212
Ulaşım Alt Boyutu	0,461		0,415		0,235	10,153
Finansal Durum Alt Boyutu	0,286		0,842		-0,508	-0,291
Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ölçeği	0,196		0,912		-0,430	2,875

Tablo 10 incelendiğinde tüm değişkenlerin gerek Kolmogorov-Smirnov gerekse Shapiro-Wilk normal dağılım testleri doğrultusunda %5 anlamlılık düzeyinde normal dağılıma uymadıkları görülmektedir (p<0,05). Diğer

yandan değişken çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde barınma alt boyutu, sosyal katılım alt boyutu ve toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutu için aşırı çarpıklığın söz konusu olduğu, basıklık değerleri incelendiğinde ise değişkenlerin birçoğunun ise aşırı diklik özelliğine sahip oldukları görülmektedir. Bu koşullar altında değişkenler ile yapılacak hipotez sınamalarında parametrik olmayan test tekniklerinden faydalanmanın daha güvenilir olduğu düşünülmektedir (Karagöz, 2016). Parametrik test varsayımları karşılanmadığı için, araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla non-parametrik testler olan Mann-Whitney U ve Spearman Korelasyon Analizi'nin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu yaklaşım, normal dağılım varsayımı karşılanmadığında parametrik testlerin non-parametrik alternatiflerinin kullanılmasını öneren istatistiksel analiz literatürü ile uyumludur (Büyüköztürk, 2024; Field, 2024).

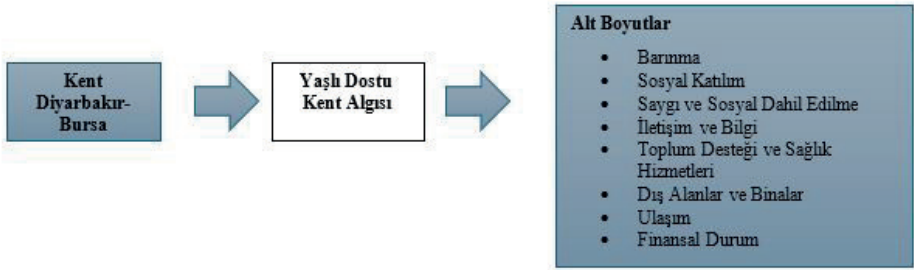
Araştırma Soruları

Yaşlı dostu kent algısı, Diyarbakır ve Bursa kentlerinde hangi boyutlarda farklılık göstermektedir?- Bu soruya yanıt aramak amacıyla iki bağımsız grubun yaşlı dostu kent algısı puanları Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır.

Yaşlı bireylerin yaşlı dostu kent algısı; çeşitli yaşam koşulları (barınma, sosyal katılım, toplum desteği ve sağlık hizmetleri, iletişim ve bilgi, ulaşım, dış alanlar ve binalar, saygı ve sosyal dahil edilme ile finansal durum) boyutlarında hangi düzeydedir? - Bu soru kapsamında, frekans dağılımları ve betimsel istatistikler yoluyla her alt boyuttaki genel eğilimler analiz edilmiştir.

Yaşlı bireylerin yaşlı dostu kent algısı ile çeşitli yaşam koşullarına dair algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? - Bu ilişkiyi ortaya koymak üzere Spearman korelasyon analizi uygulanmıştır.

Çalışmanın araştırma amaçları ve araştırma soruları dahilinde araştırma modeli Şekil 2'deki gibi görselleştirilebilir.

Şekil 2. Araştırma Modeli

Bu araştırma modeli, yaşlı dostu kent algısının kent değişkenine göre nasıl farklılaştığını incelemektedir. Diyarbakır ve Bursa illerinde yaşayan yaşlı bireylerin kent algıları, DSÖ'nün belirlediği sekiz alt boyut (barınma, sosyal katılım, ulaşım, sağlık, çevre vb.) üzerinden değerlendirilmiştir. Modelde kent, bağımsız değişken olarak yaşlı dostu kent algısını etkileyen temel unsur olarak konumlandırılmış; söz konusu algı, alt boyutları aracılığıyla ölçülerek karşılaştırmalı analiz yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, Diyarbakır ve Bursa kentlerinde gerçekleştirilen anketin bulguları tartışılarak yaşlı dostu kent algısına yönelik elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında toplam 3 bin 7 katılımcı yer almış olup, bunlardan bin 520'si Bursa, bin 487'si ise Diyarbakır kentinde ikamet etmektedir. Kadın ve erkek oranları birbirlerine yakın olan 65 yaş üstü katılımcılar, yaşlı dostu kent algısı açısından çeşitli boyutlar üzerinden değerlendirilmiş ve her iki kentte de yaşlı bireylerin kentlerine dair algıları analiz edilmiştir.

Çalışmada, yaşlı dostu kent algısı ile demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim, gelir vb.) arasında ilişkiler incelenmemiştir. Bunun nedeni çalışmanın amacının, sadece iller arası yaşlı dostu kent algısındaki farklara ve bu farklara neden olan boyutların kendi aralarındaki ilişkiye odaklı olmasıdır.

Bulgular, yaşlı dostu kent algısının sosyal katılım, toplum desteği ve sağlık hizmetleri, dış alanlar ve binalar gibi boyutlarda belirgin farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, finansal durum ve saygı gibi sosyal boyutlarda da kentler arasında önemli farklar tespit edilmiştir. Bu algısal

farklılıkların oluşumunda, her iki kentteki belediyelerin yaşlı bireylere yönelik hizmet sunum biçimleri etkili bir faktör olarak değerlendirilebilir. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi (2024), evde bakım, sağlık takibi ve temel yaşam desteği gibi uygulamalarla yaşlı bireylerin ev ortamında desteklenmesini amaçlarken; Bursa Büyükşehir Belediyesi (2025), bu hizmetlere ek olarak huzurevleri, gündüz yaşam merkezleri ve kurum içi sosyal etkinliklerle bir destek yapısı sunmaktadır. Dolayısıyla ifade edilen çerçeve, yaşlı bireylerin kentlerine dair algılarına etki eden bir bağlam sunmaktadır. Bu bölümde, elde edilen sayısal veriler ve yapılan istatistiksel analizlerin detayları verilecektir.

Genel Algı Düzeyi ve Betimsel Bulgular

Araştırmaya katılan 65 yaş ve üzeri bireylerin yaşlı dostu kent algılarına yönelik betimsel istatistikleri tabloda görülmektedir. Toplam ölçek ortalaması 3.620 olup, bu değer orta düzeyin üzerindedir. Bu bulgu, katılımcıların yaşadıkları kente yönelik genel memnuniyet algısının olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Ölçek ve alt boyutlar için madde toplamalarının madde sayısına bölünmesi ile 1 ile 5 arasında standartlaştırılan değişken değerlerine dair betimsel istatistikler Tablo 11'deki gibidir.

Tablo 11. Değişken Betimsel İstatistikleri

Değişken	N	Minimum	Maksimum		σ
Barınma Alt Boyutu	3007	3,500	5,000	4,042	0,192
Sosyal Katılım Alt Boyutu	3007	1,000	5,000	3,891	0,516
Saygı ve Sosyal Dahil Edilme Alt Boyutu	3007	1,000	5,000	2,860	1,092
İletişim ve Bilgi Alt Boyutu	3007	3,000	5,000	4,021	0,258
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri Alt Boyutu	3007	1,667	5,000	4,005	0,322
Dış Alanlar ve Binalar Alt Boyutu	3007	1,000	5,000	2,723	1,091
Ulaşım Alt Boyutu	3007	2,500	5,000	4,010	0,276
Finansal Durum Alt Boyutu	3007	1,000	5,000	3,409	0,781
Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ölçeği	3007	2,438	4,563	3,620	0,238

X: Ortalama, σ : Standart Sapma

Alt boyutlar incelendiğinde, en yüksek ortalama barınma boyutunda ($X=4,042$, $ss=0,192$) gözlemlenmiştir. Bunu iletişim ve bilgi ($X=4,021$), ulaşım

($X=4,010$) ve toplum desteği ve sağlık hizmetleri ($X=4,005$) boyutları takip etmektedir. Bulgu, katılımcıların özellikle fiziksel çevreye ve temel hizmetlere erişim konusunda kentlerinden memnun olduklarını göstermektedir.

Buna karşılık, en düşük ortalamalar dış alanlar ve binalar ($X=2,723$, $ss=1,091$) ve saygı ve sosyal dahil edilme ($X=2,860$, $ss=1,092$) boyutlarında kaydedilmiştir. Bu durum, yaşlı bireylerin kamusal alanda kendilerini yeterince görünür ve değerli hissetmediklerine işaret etmektedir. Sosyal ilişkiler, aidiyet duygusu ve yaşlı bireylere yönelik toplumsal tutumların bu bağlamda geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu bulgular, Avşar Arık (2021), Zengin Taş vd. (2023) ve Eşrefoğlu (2024) gibi araştırmalarda ortaya konan fiziksel çevreye ilişkin göstergelerin yüksekliğine karşın sosyal ilişkiler ve saygı boyutunun düşüklüğüne yönelik bulguları destekler niteliktedir. Özellikle fiziksel çevreye erişimin olumlu, sosyal bütünleşmenin ise zayıf olması, Türkiye'de yaşlı dostu kent uygulamalarında fiziksel erişilebilirlik kadar sosyal aidiyetin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Ortalaması 3,409 olan finansal durum boyutu da dikkat çekicidir. Bu değer, yaşlı bireylerin ekonomik güvenceler açısından sınırlı bir güvenlik algısına sahip olduklarını göstermektedir. Finansal kaygılar, bireylerin kentsel yaşam deneyimlerini doğrudan etkilemekte, yaşlılık döneminde kırılganlık düzeyini artırmaktadır.

Yaşlı dostu kent algısı ve ilgili alt boyutlara ilişkin verilerin dağılım özelliklerini belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk ve çarpıklık (skewness)-basıklık (kurtosis) değerleri analiz edilmiştir. Her iki testin de anlamlılık düzeyleri ($p<0,05$) dikkate alındığında, tüm değişkenlerin normal dağılımdan saptığı görülmektedir.

Ölçek ve alt boyutlar için normal dağılım test istatistikleri Tablo 12'deki gibidir.

Tablo 12. Normal Dağılım Test İstatistikleri

Değişken	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk		S	K
	D(3007)	[p]	W(3007)	[p]		
Barınma Alt Boyutu	0,534	[0,000]	0,239	[0,000]	4,341	18,457
Sosyal Katılım Alt Boyutu	0,466	[0,000]	0,512	[0,000]	-2,551	9,941
Saygı ve Sosyal Dahil Edilme Alt Boyutu	0,281	[0,000]	0,854	[0,000]	0,275	-1,145
İletişim ve Bilgi Alt Boyutu	0,477	[0,000]	0,375	[0,000]	0,758	10,841
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri Alt Boyutu	0,457	[0,000]	0,376	[0,000]	-1,868	17,427
Dış Alanlar ve Binalar Alt Boyutu	0,224	[0,000]	0,882	[0,000]	0,018	-1,212
Ulaşım Alt Boyutu	0,461	[0,000]	0,415	[0,000]	0,235	10,153
Finansal Durum Alt Boyutu	0,286	[0,000]	0,842	[0,000]	-0,508	-0,291
Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ölçeği	0,196	[0,000]	0,912	[0,000]	-0,430	2,875

*(%5) anlamlılık düzeyinde normal dağılımı simgeler, (parantez içleri test serbestlik derecelerini içerir), [köşeli parantez içleri test anlamlılık değerlerini içerir.] D: Kolmogorov- Smirnov test istatistiği, W: Shapiro-Wilk test istatistiği

Diğer yandan değişken çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde barınma alt boyutu, sosyal katılım alt boyutu ve toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutu için aşırı çarpıklığın söz konusu olduğu, basıklık değerleri incelendiğinde ise değişkenlerin birçoğunun ise aşırı diklik özelliğine sahip oldukları görülmektedir. Bu koşullar altında değişkenler ile yapılacak hipotez sınamalarında parametrik olmayan test tekniklerinden faydalanmanın daha güvenilir olduğu düşünülmektedir (Karagöz, 2016).

Betimsel istatistiklerin ardından, yaşlı dostu kent algısına ilişkin ölçek maddelerine verilen yanıtların dağılımı frekans analizleri ile incelenmiştir. Bu analizler, yaşlı bireylerin kentsel deneyimlerini nasıl algıladıklarını detaylandırmak açısından açıklayıcı olmuştur. Örneklemen ölçek sorularına verdikleri yanıtların frekans dağılımları Tablo 13'deki gibidir.

Tablo 13. Madde Frekans Analizi

Madde	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evim benim için erişilebilir.	0	0,0	0	0,0	2	0,1	2894	96,2	111	3,7
Evim beni ziyarete gelen insanlar için erişilebilir.	0	0,0	0	0,0	5	0,2	2856	95,0	146	4,9
Etkinlikler ve organizasyonlar benim erişebileceğim yerlerde düzenlenir.	4	0,1	44	1,5	53	1,8	2773	92,2	133	4,4
Etkinlikler ve organizasyonlar ile ilgili bilgi benim için yeterli ve aynı zamanda uygundur	33	1,1	73	2,4	98	3,3	2677	89,0	126	4,2
Etkinlikler ve organizasyonlar çeşitliliğini yeterince çeşitli buluyorum.	54	1,8	134	4,5	136	4,5	2555	85,0	128	4,3
Bazen yaşımdan dolayı rahatsız edici ya da olumsuz sözler duyarım	176	5,9	945	31,4	370	12,3	1336	44,4	180	6,0
Bazen yaşım nedeniyle ayrımcılıkla karşılaşırım.	175	5,8	933	31,0	358	11,9	1355	45,1	186	6,2
Belediyenin ve diğer sosyal kurumların basılı ve dijital bilgileri yazı tipi ve boyutu açısından okuması kolaydır.	0	0,0	19	0,6	60	2,0	2785	92,6	143	4,8
Belediyenin ve diğer sosyal kurumların basılı ve dijital bilgileri anlaşılır bir dille yazılmıştır.	1	0,1	5	0,2	46	1,5	2812	93,5	143	4,8
Şehrimdeki bakım ve sağlık sunumu benim için yeterlidir	3	0,1	43	1,4	40	1,3	2780	92,5	141	4,7

Hasta olduğumda ihtiyacım olan bakım ve yardımı alırım.	4	0,1	44	1,5	37	1,2	2775	92,3	147	4,9
Gerekirse bakım ve sağlık hizmetlerine telefonla ve şahsen kolayca ulaşabilirim.	4	0,1	37	1,2	30	1,0	2787	92,7	149	5,0
Semtimdeki bakım ve sağlık hizmetleri ile ilgili yeterli bilgiye sahibim	3	0,1	20	0,7	30	1,0	2804	93,2	150	5,0
Semtimdeki bakım ve sağlık hizmetleri yeterince saygılıdır	467	15,5	1347	44,8	256	8,5	868	28,9	69	2,3
Semtim tekerlekli bir yürüteç ya da tekerlekli sandalye için yeterince uygundur.	444	14,8	1307	43,5	283	9,4	917	30,5	56	1,9
Semtimdeki dükkânlar tekerlekli bir yürüteç ya da tekerlekli sandalye için yeterince uygundur.	411	13,7	1025	34,1	290	9,6	1212	40,3	69	2,3
Semtimde otobüse ya da tramvaya kolaylıkla binebilirim.	8	0,3	26	0,9	45	1,5	2788	92,7	140	4,7
Semtimdeki otobüs ve tramvay duraklarına ulaşmak ve kullanmak çok kolaydır.	1	0,1	23	0,8	51	1,7	2790	92,8	142	4,7
Gelirim temel ihtiyaçlarımı sorunsuz karşılamaya yeterlidir.	20	0,7	394	13,1	1020	33,9	1464	48,7	109	3,6
Gelirimle iyi yaşarım.	21	0,7	399	13,3	1046	34,8	1427	47,5	114	3,8

Özellikle barınma ve iletişim/bilgi gibi fiziksel ve teknik hizmet boyutlarında katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu görüş bildirmiştir. Örneğin, “Evim benim için erişilebilirdir” ifadesine %96,2’si “Katılıyorum”, %3,7’si ise “Kesinlikle Katılıyorum” demiş; hiçbir katılımcı olumsuz seçenekleri işaretlememiştir. Benzer şekilde, belediye hizmetlerine ilişkin “Basılı ve dijital bilgiler okuması kolaydır” maddesine %92,6’sı, “Anlaşılır bir dille yazılmıştır” ifadesine ise %93,5 oranında “Katılıyorum” yanıtı verilmiştir. Bu sonuçlar,

teknik erişilebilirlik ve bilgilendirme süreçlerinin yaşlı bireyler açısından oldukça işlevsel olduğunu göstermektedir.

Buna karşın, sosyal aidiyet ve fiziksel çevre başlıklarında ciddi olumsuzluklar göze çarpmaktadır. “Semtindeki bakım ve sağlık hizmetleri yeterince saygılıdır” ifadesine %60’tan fazla katılımcı “Katılmıyorum” ya da “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Benzer şekilde, “Semtım tekerlekli sandalye için uygundur” maddesinde %58,3 oranında olumsuz yanıtlar yer almaktadır. Bu bulgu, yaşlı bireylerin fiziksel çevre koşullarından memnun olmadıklarını ve sosyal ilişkilerde saygı yoksunluğu hissettiklerini ortaya koymaktadır.

Ek olarak, ekonomik kırılganlık da dikkat çekicidir. “Gelirim temel ihtiyaçlarımı karşılamaya yeterlidir” diyenlerin oranı %48,7’de kalmış, %13,8’i ise doğrudan bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir. “Gelirimle iyi yaşıyorum” maddesinde de benzer bir dağılım gözlenmiştir.

Bu analizler, yaşlı bireylerin kent deneyiminin yalnızca fiziksel erişilebilirlik değil, aynı zamanda saygı, kapsayıcılık ve ekonomik güvenlik gibi çok boyutlu unsurlarla şekillendiğini göstermektedir.

Kentler Arasındaki Farklar

Bu bölümde, yaşlı dostu kent algısının bölgesel bağlamda nasıl farklılaştığını incelemek amacıyla, Diyarbakır ve Bursa illerinde yaşayan katılımcıların puanları karşılaştırılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle, gruplar arası farkı test etmek için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Test sonuçları, yaşlı dostu kent algısı ölçeği toplam puanı ve sekiz alt boyut düzeyinde değerlendirilmiştir.

Tablo 14. Kentlere Göre Farkları Sınayan Mann Whitney U Testi Bulguları

Değişken	İl	N	X	σ	r	M.W.U
Barınma	Bursa	1520	4,044	0,208	1497,83	Z=-1,004
	Diyarbakır	1487	4,039	0,175	1510,31	[0,315]
Sosyal Katılım	Bursa	1520	3,861	0,584	1471,45	Z=-3,193*
	Diyarbakır	1487	3,922	0,432	1537,28	[0,001]
Saygı ve Sosyal Dahil Edilme	Bursa	1520	2,913	1,075	1547,53	Z=-2,945
	Diyarbakır	1487	2,805	1,107	1459,51	[0,003]

İletişim ve Bilgi	Bursa	1520	4,022	0,281	1496,54	Z=-0,986
	Diyarbakır	1487	4,021	0,233	1511,62	[0,324]
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	Bursa	1520	3,986	0,387	1476,64	Z=-3,455*
	Diyarbakır	1487	4,026	0,237	1531,97	[0,001]
Dış Alanlar ve Binalar	Bursa	1520	2,525	1,094	1351,11	Z = -10,127*
	Diyarbakır	1487	2,926	1,051	1660,28	[0,000]
Ulaşım	Bursa	1520	4,018	0,293	1513,83	Z=-1,215
	Diyarbakır	1487	4,002	0,258	1493,95	[0,224]
Finansal Durum	Bursa	1520	3,469	0,800	1573,46	Z=-4,794*
	Diyarbakır	1487	3,348	0,757	1433,00	[0,000]
Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ölçeği	Bursa	1520	3,605	0,256	1484,82	Z=-1,254
	Diyarbakır	1487	3,636	0,218	1523,61	[0,210]

* %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel anlamlılığı simgeler, : Ortalama, σ: Standart Sapma, : Sıra Ortalaması, Z: Mann Whitney U Test, Z İstatistiği. [köşeli parantez içi test anlamlılık değerini içerir.]

Toplam ölçek puanı açısından Diyarbakır (Ort.=3,636, ss=0,218) ve Bursa (Ort.=3,605, ss=0,256) illeri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Z=-1,254, p= 0,210). Bu sonuç, genel yaşlı dostu kent algısının her iki kentte benzer düzeyde olduğunu göstermektedir. Ancak bazı alt boyutlar açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Sosyal Katılım boyutunda Diyarbakır lehine anlamlı fark görülmüştür (Z=-3,193, p=0,001). Diyarbakır'daki katılımcıların sosyal etkinliklere katılım ve erişim açısından daha olumlu bir algıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri boyutunda da Diyarbakır'da anlamlı biçimde daha yüksek bir algı saptanmıştır (Z=-3,455, p=0,001). Bu, sağlık hizmetlerine erişim, bilgi alma ve bakım olanaklarının Diyarbakır'da daha olumlu değerlendirildiğine işaret etmektedir.

En belirgin fark ise Dış Alanlar ve Binalar boyutundadır (Z=-10,127, p<0,001). Diyarbakır'daki katılımcılar, fiziksel çevreye ilişkin koşulları Bursa'ya kıyasla daha olumlu algılamaktadır. Bu bulgu, genel beklentilerin aksine, doğudaki kentsel çevrenin yaşlı bireylerce daha erişilebilir ve kullanılabilir bulunduğuna işaret etmektedir.

Öte yandan, Finansal Durum boyutunda Bursa lehine anlamlı fark belirlenmiştir ($Z=-4,794$, $p<0,001$). Bursa'daki katılımcılar, gelirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılama ve yaşam standartları konularında Diyarbakır'dakilere kıyasla daha olumlu yanıtlar vermiştir.

Ayrıca, Saygı ve Sosyal Dahil Edilme boyutunda da anlamlı bir fark gözlemlenmiştir ($Z=-2,945$, $p=0,003$). Bu fark Bursa lehine olup, Bursa'daki yaşlı bireylerin sosyal saygı, dışlanmama ve ayrımcılığa uğramama algılarının Diyarbakır'a kıyasla daha olumlu olduğunu göstermektedir.

Diğer alt boyutlar olan Barınma ($Z = -1,004$, $p = 0,315$), İletişim ve Bilgi ($Z = -0,986$, $p = 0,324$) ve Ulaşım ($Z = -1,215$, $p=0,224$) için ise kentler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu durumun, söz konusu hizmet ve koşulların merkezi düzeyde, bakanlık politikaları çerçevesinde standart biçimde belirlenmesiyle açıklanabileceği düşünülmektedir.

Bulgular doğrultusunda, hangi boyutlarda hangi kentin öne çıktığını özetleyen karşılaştırmalı tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 15. Bursa ve Diyarbakır Kentlerine Göre Yaşlı Dostu Kent Algısı Alt Boyut Karşılaştırması

Alt Boyut	Bursa Ort.	Diyarbakır Ort.	İstatistiksel Fark
Barınma	4,044	4,039	Anlamlı değil ($p= 0,315$)
Sosyal Katılım	3,861	3,922	Diyarbakır lehine ($p= 0,001$)
Saygı ve Sosyal Dahil Edilme	2,913	2,805	Bursa lehine ($p= 0,003$)
İletişim ve Bilgi	4,022	4,021	Anlamlı değil ($p= 0,324$)
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	3,986	4,026	Diyarbakır lehine ($p= 0,001$)
Dış Alanlar ve Binalar	2,525	2,926	Diyarbakır lehine ($p< 0,001$)
Ulaşım	4,018	4,002	Anlamlı değil ($p= 0,224$)
Finansal Durum	3,469	3,348	Bursa lehine ($p< 0,001$)
Yaşlı Dostu Kent Algısı (Toplam Ölçek)	3,605	3,636	Anlamlı değil ($p= 0,210$)

Tablo 15'deki bulgular, Diyarbakır ve Bursa kentleri arasında yaşlı dostu kent algısının çeşitli boyutlarda farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Diyarbakır, sosyal katılım, sağlık hizmetleri ve çevresel erişilebilirlik açısından daha yüksek bir algıya sahipken, Bursa ise finansal güvenlik ve sosyal saygı

gibi boyutlarda daha olumlu değerlendirilmiştir. Bu sonuçlar, kentlerin farklı coğrafi bölgelerde yaşlılara yönelik hizmetler ve ekonomik olanaklar gibi alanlarda farklı deneyimler sunduğunu göstermektedir. Ancak bazı temel alanlarda (barınma, ulaşım, iletişim) iki kentte de benzer algıların hakim olduğu görülmektedir.

Alt Boyutlarla İlişki

Yaşlı dostu kentler ve topluluklar ölçeği alt boyutları ve toplam ölçek değerleri arasındaki korelasyon matrisi Tablo 16'daki gibidir. Yapılan Spearman korelasyon analizi sonuçları, alt boyutlar arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Bu ilişkiler, yaşlı dostu kent algısının çeşitli bileşenlerinin birbirini nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 16. Spearman Korelasyon Matrisi

	Barınma	Sosyal Katılım	Saygı ve Sosyal Dahil Edilme	İletişim ve Bilgi	Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	Dış Alanlar ve Binalar	Ulaşım	Finansal Durum	Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ölçeği
Barınma	1,000	0,400*	-0,288*	0,569*	0,558*	0,068*	0,547*	0,301*	0,319*
		[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]
Sosyal Katılım		1,000	-0,243*	0,392*	0,489*	0,212*	0,306*	0,247*	0,451*
			[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]
Saygı ve Sosyal Dahil Edilme			1,000	-0,237*	-0,182*	-0,410*	-0,198*	-0,342*	0,021
				[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,257]
İletişim ve Bilgi				1,000	0,621*	0,039*	0,492*	0,241*	0,320*
					[0,000]	[0,033]	[0,000]	[0,000]	[0,000]
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri					1,000	0,113*	0,493*	0,306*	0,421*
						[0,000]	[0,000]	[0,000]	[0,000]
Dış Alanlar ve Binalar						1,000	0,041*	0,263*	0,564*
							[0,026]	[0,000]	[0,000]
Ulaşım							1,000	0,310*	0,363*
								[0,000]	[0,000]
Finansal Durum								1,000	0,627*
									[0,000]

Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ölçeği									1,000

* %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel anlamlılığı simgeler, [köşeli parantez içi test anlamlılık değerini içerir.]

Alt boyutlar ile ölçek toplam değeri arasındaki korelasyon örüntüleri incelendiğinde, saygı ve sosyal dahil edilme alt boyutu dışında tüm alt boyutların ölçekle istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif korelasyonlar gösterdiği görülmektedir ($p < 0,05$). Sonuçlar, yaşlı dostu kent algısının alt boyutlarının birbirini tamamlayan unsurlar olduğunu ve bu boyutların genel yaşlı dostu kent algısını etkilediğini ortaya koymaktadır.

Ölçek ile en yüksek korelasyon ilişkisi finansal durum alt boyutu ile bulunmuştur ($r=0,627$, $p<0,001$), bu da yaşlı bireylerin ekonomik güvenlik algılarının, genel yaşlı dostu kent algısına güçlü bir etki sağladığını göstermektedir. Dış alanlar ve binalar alt boyutu ise büyüklük bakımından en yüksek korelasyona sahip ikinci boyut olarak ($r=0,564$, $p<0,001$) karşımıza çıkmaktadır. Bu, fiziksel çevreye ilişkin algının da önemli bir bileşen olduğunu ve yaşlı dostu kentlerin tasarımında çevresel koşulların etkili bir faktör olduğunu vurgulamaktadır.

Diğer alt boyutlar, sosyal katılım, iletişim ve bilgi, toplum desteği ve sağlık hizmetleri gibi unsurlar arasında da güçlü ve pozitif korelasyonlar ($r=0,400$ ile $0,489$ arasında) bulunmaktadır. Bu ilişkiler, sosyal entegrasyon, erişilebilir sağlık hizmetleri ve bilgi akışının yaşlı bireylerin genel algılarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Saygı ve sosyal dahil edilme alt boyutu ise diğer alt boyutlarla negatif korelasyonlar sergilemektedir ($r=-0,237$ ile $-0,410$ arasında). Bu, saygı ve toplumsal dahil edilme algılarının, diğer boyutlarla zıt yönlü ilişkiler içinde olduğunu ve bu boyutun toplumdan dışlanma ve saygısızlık gibi olumsuz deneyimlerle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, yaşlı dostu kent algısının alt boyutları arasındaki pozitif korelasyonlar, bu boyutların birbirlerini tamamlayıcı bir şekilde çalıştığını ve yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırma yönünde etkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Saygı ve sosyal dahil edilme gibi boyutların diğerlerinden farklı

olarak negatif bir ilişki göstermesi, yaşlı bireylerin toplumda dışlanma ve saygı eksiklikleri gibi olumsuz deneyimlerinin daha derinlemesine incelenmesi gerektiğini işaret etmektedir.

SONUÇ

Yaşlı dostu kent kavramı hem küresel düzeyde hem de Türkiye bağlamında giderek daha fazla karşılık bulan bir politika arayışını yansıtmaktadır. Bu çalışma, DSÖ'nün tanımladığı yaşlı dostu kent ilkeleri temelinde, Türkiye'nin doğusunda yer alan Diyarbakır ile batısındaki Bursa kentlerinde yaşlı bireylerin yaşadıkları çevreye dair algılarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, yaşlı dostu kent algısının sadece standart hizmetlerin sunulmasıyla değil, aynı zamanda kentin özgün sosyo-ekonomik ve mekânsal dinamikleriyle şekillendiğini ortaya koymuştur. Bulgular, genel algının iki kentte benzer olmasına rağmen alt boyutlarda ortaya çıkan farkların tesadüfi olmadığını göstermektedir. Diyarbakır'ın daha stabil kentsel dokusunun fiziksel çevre algısını olumlu etkilediği, Bursa'nın ise güçlü ekonomik altyapısının ve sanayi kimliğinin finansal güvenlik ve dolaylı olarak sosyal saygı algısını pekiştirdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, yaşlı dostu kent politikalarının, her kentin kendi yerel bağlamı dikkate alınarak, bütüncül bir perspektifle tasarlanması gerektiğini bir kez daha teyit etmektedir. Ivan vd. (2024) ve Perek-Bialas vd. (2024) tarafından vurgulanan yerel bağlam etkisi, bu farkların yalnızca bölgesel değil, kentsel dinamiklere bağlı olarak şekillenebileceğini düşündürmektedir.

Alt boyutlar düzeyinde Diyarbakır lehine belirgin farklar; sosyal katılım, toplum desteği, sağlık hizmetlerine erişim ile dış alanlar ve binalar başlıklarında ortaya çıkmıştır. Bu fark, Diyarbakır'daki yaşlı bireylerin sosyal etkinliklere katılımı, sağlık hizmetlerine erişimi ve fiziksel çevreyle kurdukları ilişkinin daha olumlu olmasıyla ilişkilidir. Söz konusu durum, kentsel büyüme hızının görece düşük seyretmesi ve mahalle temelli sosyal ağların hâlâ güçlü bir biçimde varlık göstermesiyle açıklanabilir. Bu bağlamda, Gilroy ve Townshend'in (2025) fiziksel çevre koşullarının yaşlı bireylerin aktif yaşlanma kapasiteleri üzerindeki doğrudan etkisine ilişkin bulguları, Diyarbakır örneğinde gözlemlenen olumlu algının mekânsal uygunlukla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Rosochacka-Gmitrzak'ın (2016) da

yaşlılığı biyolojik bir süreçten öte, mekânsal olarak deneyimlenen ve sosyal boyutlar taşıyan bir yaşam evresi olarak ele alması, bu algısal farkın kentsel dokuyla kurulan ilişkinin niteliğinden beslendiğine işaret etmektedir.

Çalışmanın ‘Dış Alanlar ve Binalar’ boyutunda Diyarbakır’ın Bursa’ya kıyasla daha olumlu algılanması, iki kentin farklı kent morfolojileri ve sosyo-mekânsal dinamikleriyle açıklanabilir. Bursa, Türkiye’nin en hızlı büyüyen sanayi kentlerinden biri olarak, kentsel dönüşüm sürecindedir (Uzer ve Sallan Gül, 2023). Bu durum, değişen bir fiziki çevre, site tipi yapılaşmalar ve artan nüfus yoğunluğu ile sonuçlanmaktadır. İfade edilen dinamik yapı, yaşlı bireylerin aşına oldukları çevrenin değişmesine ve mekânsal aidiyet hislerinin zayıflamasına neden olabilir. Nitekim Esendemir ve Gündüz’ün (2025) vurguladığı üzere yaşlıların doğup büyüdüğü yerle olan aidiyet bağları onları hayatta tutan önemli motivasyon kaynaklarından biridir. Öte yandan Diyarbakır, görece daha yavaş bir kentsel değişim sürecine ve daha geleneksel bir kent kimliğine sahiptir (Sami, 2017). Bu durum, yaşlı bireylerin temel ihtiyaçlarına yürüme mesafesinde erişebildiği bir yaşam çevresi sunabilir. Ayrıca, Diyarbakır’da kamusal alan kullanım kültürünün (parklarda, sokaklarda sosyalleşme) daha yaygın olması, dış mekanların yaşlılar tarafından daha fazla benimsenmesine ve olumlu değerlendirilmesine yol açmış olabilir. Nitekim Wang ‘ın (1997) vurguladığı üzere geleneksel yerleşimlerin simgelerinden biri geleneksel kamusal yapılar, yerel kültürü ve gelenekleri yansıtmaktadır. Dolayısıyla, Bursa’daki hızlı dönüşümün aksine, Diyarbakır’daki daha stabil mahalle dokusu, yaşlıların fiziksel çevre algısını pozitif yönde etkilemiş olabilir.

Öte yandan, Bursa lehine anlamlı farklar saygı ve sosyal dahil edilme ile finansal durum boyutlarında saptanmıştır. Özellikle sosyal saygı algısının yüksek olması, Kim’in (2022) yaşlı bireylerin kentsel temsiliyete ve hak temelli katılıma verdikleri önemi vurguladığı çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Finansal güvenlik algısının Bursa’da daha olumlu olması ise Buffel ve Phillipson’un (2016) neoliberal kent politikalarının bazı bölgelerde yaşlıların ekonomik kapasitesini artırdığına dair değerlendirmeleriyle örtüşmektedir.

Bursa’daki katılımcıların ‘Finansal Durum’ ve ‘Saygı ve Sosyal Dahil Edilme’ boyutlarında daha olumlu bir algıya sahip olması, kentin sosyo-ekonomik

yapısıyla da tutarlıdır. Bursa'nın Türkiye'nin gelişmiş sanayi ve ticaret altyapılarından birine sahip olması, bölgedeki ortalama gelir düzeyini yükseltmektedir. Nitekim TÜİK (2023) verilerine göre Bursa'nın GSYİH oranı 326 bin 936 iken, Diyarbakır'ın 135 bin 358'dir. Bu durum, yaşlı bireylerin emeklilik güvencelerinin ve ailelerinden aldıkları ekonomik desteğin daha yüksek olmasına, dolayısıyla finansal güvenlik algılarının olumlu şekillenmesine katkı sağlayabilir niteliktedir. Finansal güvenlik, aynı zamanda 'sosyal saygı' algısıyla da yakından ilişkilidir.

Alt boyutların ortalama değerleri karşılaştırıldığında, barınma, iletişim ve bilgi, ulaşım ile toplum desteği ve sağlık hizmetleri gibi teknik ve fiziksel altyapıya ilişkin alanlarda yüksek düzeyde memnuniyet gözlemlenmiştir. İfade edilen durum, yaşlı bireylerin temel hizmetlere erişim ve fiziksel koşullar açısından belirli bir konfor alanına sahip olduklarını göstermekte; bu memnuniyet düzeyinin, özellikle barınma, ulaşım ve sağlık gibi alanlarda merkezi düzeyde yürütülen ulusal politikaların ve standartlaştırılmış hizmet sunumunun etkisiyle şekillenerek yaşlı bireylerde çevresel güvenlik algısını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Nitekim Doğan'ın (2024) çevresel güvenliğin yaşlı bireylerin yaşam kalitesi üzerindeki artırıcı etkisine yaptığı vurgu, bu olumlu algıyla örtüşmektedir.

Ancak aynı memnuniyetin, dış alanlar ve binalar ile saygı ve sosyal dâhil edilme gibi sosyal boyutlarda gözlemlenmemesi dikkat çekicidir. Bu alanlarda kaydedilen düşük ortalamalar, yaşlı bireylerin kamusal yaşamda kendilerini yeterince görünür, saygın ve kapsanmış hissetmediklerine işaret etmektedir. Bu bağlamda, Palteki'nin (2023) mahalle düzeyinde yaşlı dostu hizmetlerin sınırlı kaldığına dair tespiti ile Tan'ın (2023) yerel düzeyde bakım hizmetlerine erişim eksikliğinin saygı algısını olumsuz etkilediğini ortaya koyan bulguları, sosyal boyutlardaki memnuniyetsizliğin arka planını anlamaya katkı sağlamaktadır.

Spearman korelasyon analizine göre finansal durum ve dış alanlar/binalar boyutları, yaşlı dostu kent algısını en güçlü biçimde etkileyen iki unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgu, Gao vd. (2024)'ün kent parkları ve yeşil alanlara dair memnuniyetin yaşlı bireylerin yaşam doyumu üzerindeki etkisini gösterdiği çalışmayla örtüşmektedir. Yaşlı bireylerin kente dair genel algılarında fiziksel çevre kalitesi ve ekonomik güvence belirleyici rol oynamaktadır. Nitekim

Özmete ve Dinç'in (2020) vurguladığı üzere, yaşlılar “yerinde” yaşlanmayı istemektedir. Bu doğrultuda, yaşlı bireylerin kendi yaşam alanlarında güvenle ve bağımsız yaşlanabilmeleri için kentlerin fiziki, ekonomi ve sosyal boyutları da kapsayacak şekilde bütüncül biçimde tasarlanması gerekmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, yaşlı dostu kent kavramının yaşlılara yönelik yalnızca birkaç uygulama ile sınırlı olmadığını; sosyal saygı, dahil edilme ve ekonomik güvenlik gibi daha soyut ama yaşlılık deneyimini doğrudan etkileyen faktörlerin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. DSÖ'nün sekiz temalı yaklaşımı bu anlamda bütüncül bir çerçeve sunmakta; ancak yerel yönetimlerin bu çerçeveyi uygulamaya aktarırken kentin özgün sosyo-kültürel yapısını dikkate almaları gerekmektedir. Çünkü DSÖ'nün yaklaşımının gönüllülük esasına dayanması, ölçülebilirlikten uzak oluşu ve izleme-değerlendirme mekanizmalarının zayıflığı, bu modelin sahadaki etkisini sınırlı kılmaktadır.

Türkiye' de ise yaşlılara yönelik politikaların son yıllarda kurumsal anlamda daha görünür hâle geldiği söylenebilir. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı öncülüğünde yürütülen Yaşlı Hakları Ulusal Eylem Planı, YADES ve YAGEP gibi programlar, merkezi düzeyde yaşlı refahını önceleyen bir perspektifin geliştiğine işaret etmektedir. Ancak bu yaklaşım belediye ölçeğinde farklılık göstermektedir. Dolayısıyla, yerel yönetimlerin yaşlı dostu kent fikrini salt kavramsal bir hedef olarak değil, yerel gerçekliklerle uyumlu, ölçülebilir ve sürdürülebilir bir stratejiye dönüştürmesi gerekmektedir. Aksi takdirde kavram, iyi niyetli bir çerçeve olmaktan öteye geçemeyecektir.

Bulgular doğrultusunda yerel yönetimlerin yalnızca fiziksel erişilebilirliğe odaklanan yatırımlar yerine, sosyal bütünleşmeyi ve saygı kültürünü merkeze alan bütüncül kent politikaları geliştirmesi gerekmektedir. Ulaşım ve kent planlama birimleri, dış mekânların yaşlı bireyler açısından erişilebilirliğini denetleyen sistematik mekanizmalar kurmalı; bu süreçte kullanıcı deneyimlerini esas alan mekânsal düzenlemelere öncelik verilmelidir. Özellikle Diyarbakır gibi mahalle temelli sosyal yapının hâlen güçlü olduğu kentlerde, evde bakım hizmetlerinin yalnızca fiziksel destekle sınırlı kalmaması, psikososyal yönü de kapsayacak şekilde genişletilmesi önemlidir. Düzenli ziyaretler yoluyla sunulacak sosyal destek uygulamaları, yaşlı bireylerin yalnızlık ve dışlanma

hissini azaltmada etkili olabilir. Bunun yanı sıra, kırsal ve erişimi kısıtlı bölgelerde hizmet sunumunun niteliğini artırmak adına, yerel gönüllülerin sürece dâhil edildiği küçük ölçekli iş birlikleri desteklenmelidir. Son olarak, hizmetlerin etkililiğini artırmak için, düzenli izleme-değerlendirme sistemleri kurulmalı ve yaşlı bireylerin geri bildirimlerine dayalı uyarlamalar yapılmalıdır. Bakım hizmetlerine ek olarak, yaşlı bireylerin kamusal yaşama katılımını güçlendirecek sosyal programlar da yaşlı dostu kentsel çevrelerin sürdürülebilirliği açısından önemli bir unsur olarak görülmelidir.

Gelecek çalışmalarda, doğu-batı ekseninden çıkılarak kuzey-güney yönelimli karşılaştırmalar yapılarak; Türkiye'nin farklı coğrafi ve sosyo-kültürel yapılarının yaşlı dostu kent algısı üzerindeki etkisi daha kapsamlı biçimde analiz edilebilir. Ayrıca, bu çalışmada düşük ortalamalarla öne çıkan saygı, görünürlük ve sosyal dahil edilme gibi temalara odaklanan nitel araştırmaların (örneğin, görüşme ve odak grup temelli derinlemesine analizler), yaşlı bireylerin kent deneyimlerini çok boyutlu biçimde anlamaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Age Friendly World. (2025). *One-Coin Bus Project*, Erişim tarihi: 08/03/2025, <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/afp/coin-bus-project/>.
- Akkaya, M. (2025). Yaş Dostu Kent: Kayaşehir Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Senectus*, 3(1), 71-93.
- Aksoy, E.; Korkmaz-Yaylagül, N. (2019). Assessing Liveable Cities for Older People in an Urban District in Turkey Using the Analytical Hierarchy Process. *Urban Planning*, 4, 83-95.
- Akyıldız, N. A. (2020). Sürdürülebilir Yaş Dostu Kentler İçin Aktif Yaşlanmanın Değeri. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*(5), 49-70.
- Akyıldız, N. A., Akbaş, E. (2021). Yaş Dostu Kent Kriterlerinin Kentsel Morfolojiyi Biçimlendirmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(2), 84-90.
- Altındağ, Ö. (2017). *Diyarbakır'da Yaşlı Olmak: İhtiyaçlar, Sorunlar ve Hizmet Beklentileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dicle Üniversitesi, SBE, Diyarbakır.
- Arda-Akyıldız, N. (2016). *İnsan-Mekân İlişkisi Bağlamında Yaşlı Dostu Mekânlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul.
- Avşar Arık, I. (2021). Kentte Yaşlanma ve Yaş Dostu Kentler: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 47-63.
- Aydın, A. (2021). *Yaşlı Dostu Kent Kriterleri Çerçevesinde New York ve İstanbul Şehirlerinin Karşılaştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Berglund, L.; Mah, J.; Perry, T.; Rencher, P. (2022). Missing Older Adults in a Gentrifying Downtown: Detroit's Rebrand for a Young and Talented Pool of Residents. *International Journal of Urban and Regional Research*, 46, 973-997.
- Bhuyan, M.R., Tan, L.C. and Zeng, Y. (2020). Understanding Age-Friendly Neighborhoods: Perceptions of Older Adults in Singapore. *Cities*, 107, 102935.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research* (2nd ed.). The Guilford Press.
- Buffel, T. and Phillipson, C. (2016). Can Global Cities be Age-Friendly Cities? Urban Development and Ageing Populations. *Cities*, 55, pp.94-100.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yaşlı Hizmetleri*. Erişim Tarihi: 14/04/2025, <https://www.bursa.bel.tr/hizmetler/yasli-hizmetleri-116>
- Büyüköztürk, Ş. (2024). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chiang, Y.C.; Gao, D.R.; Li, X.; Lee, C.Y.; Sun, X.Y.; Chen, C.T. (2021). Effect of Urban Transformation and the Age-Friendly City Strategy on the Improvement of Residents' Subjective Well-Being: Simulation Based on the Scenario Method. *Journal of Urban Planning and Development*, 147.

- Chui, C.H.K.; Lu, S.Y.; Chan, O.F.; Cheung, J.C.S.; Guo, Y.Q.; Liu, Y.Q.; et al. (2022). Changes in Older Adults' Perceptions of Age-Friendliness in Hong Kong: a Three-Year Mixed-Methods Study. *Cities*, 127.
- Çakıcı, K. (2024). Yaş Dostu Kent Kavramı Çerçevesinde Bibliyometrik Bir Analiz. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 106-121.
- Demir Erbil, D., Hazer, O. (2021). Yaşlıların Günlük Yaşam Aktivitelerinin ve Sosyal Ağlarının Başarılı Yaşlanmaya Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1846-1857.
- DeVellis, R. F. (2012). *Scale Development, Theory and Applications*. New Delhi: Nobel.
- Dinç, B., Özmete, E. (2021). Bakım Kuruluşlarına Kabul Sırasında Bekleyen Yaşlılara Ailede Bakım Verenlerin Bakım Yükü ve Yaşam Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1257-1281.
- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi. (2024, Mart 26). *Yaşlı bireylere evde bakım hizmeti sunuluyor*. Erişim Tarihi: 14/04/2025, <https://www.diyarbakir.bel.tr/haberler/9887-yasli.html>
- Doğan, E. (2024). *Isparta il merkezindeki yaşlılarda yaşlı dostu şehir algısı ve aktif yaşlanmanın yaşam kalitesine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE, Isparta.
- Domínguez-Párraga, L. (2019). Neighborhood influence: A qualitative study in Cáceres, an aspiring age-friendly city. *Social Sciences*, 8(6), 195.
- Efe, M., Üstündağ, B. (2020). Kadın Dostu Kent Yaklaşımı Kapsamında Kentsel Açık Yeşil Alanların Değerlendirilmesi: Bornova Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(36), 38-65.
- Esendemir, Ş. (2021). Türkiye' de Yaşlılık Algısı: Yaşlı Ayrıcalığı ve Ayrımcılığı Üzerine Bir İnceleme. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 74-86.
- Esendemir, Ş., Gündüz, O. (2025). Afetlerde Yaşlı Bireyler İçin Aile Bağlarının Rolü Üzerine Bir Değerlendirme: 6 Şubat Depremleri Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2025(Aile Özel Sayısı Cilt-1), 331-350.
- Eşrefoğlu, H. (2024). Yaş Dostu Kentler. *Senectus*, 2(1), 69-87.
- Field, A. (2024). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. Sage publications limited.
- Gao, Y.F.; Ye, X.; Li, W.K.; Zhou, Q.Q.; Li, R.Y.; Wang, H.Y.; Shang, Y.Z. (2024). Older People's Perceptions of Urban Green Spaces in Macau and Gender Differences. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers - Urban Design and Planning*, 178, 21-41.
- Gilroy, R; Townshend, T. (2025). Avoiding 'Bungalow Legs': Active Ageing and the Built Environment. *Journal of Urban Design*, 30, 143-152.
- Han, J.; Lee, S.; Kwon, Y. (2022). Can Social Capital Improve the Quality of Life Satisfaction for Older Adults? Focusing on the 2016 Quality of Life Survey in Gyeonggi Province, Korea. *Cities*, 130.

- Ivan, L.; Dikken, J.; van Hoof, J. (2024). Unveiling the Experienced Age-Friendliness of Older People in Bucharest: A Comprehensive Study Using the Validated Romanian Age-Friendly Cities and Communities Questionnaire and Cluster Analysis. *Habitat International*, 143.
- Joy, M. (2020). *The Right to an Age-Friendly City: Redistribution, Recognition, and Senior Citizen Rights in Urban Spaces* (Vol. 14). McGill-Queen's Press-MQUP.
- Kano, M., Rosenberg, P.E. Dalton, S.D. (2018). A Global Pilot Study of Age-Friendly City Indicators. *Social Indicators Research*, 138, 1205–1227.
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS ve AMOS Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel.
- Kırkık Aydemir, K. P., Kazancı, G., Karakuş, N. (2024). Mahalle Parklarına Mekânsal Erişilebilirliğin Değerlendirilmesine Yönelik Cbs Tabanlı Bir Yaklaşım: Yaşlı Dostu Kent Kapsamında Bolu Kent Merkezi. *Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences*, 9(4), 632-640.
- Kim, J. (2022). The Right to An Age-Friendly City: Redistribution, Recognition, and Senior Citizen Rights in Urban Spaces. *Journal of Urban Affairs*, 44, 890–892.
- Koh, E.F. (2025). ICT Usage and Perceived Walkability of Older Adults: A Walk-Along Study in Singapore. *Cities*, 162, 105904.
- Kohijoki, A.M., Koistinen, K. (2019). The Attractiveness of A City-Centre Shopping Environment: Older Consumers' Perspective. *Urban Planning*, 4, 5–17.
- Lee, K.H., Kim, S. (2020). Development of Age-Friendly City Indicators in South Korea: Focused on Measurable Indicators Of Physical Environment. *Urban Design International*, 25, 1-12.
- Lee, M., Kim, K. (2017). Older Adults Perceptions of Age-Friendliness in Busan Metropolitan City. *Urban Policy and Research*, 35, 199–209.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (2. Cilt). (S. Özge, Çev.). Ankara: Yayınodası Yayıncılık.
- Öz, N.Y., Demirkan, H. (2019). Strategic Decision Support for Urban Service Design. *Open House International*, 44, 17–24.
- Özer, Z., Turan, G. B., Teke, N. (2022). Age-Friendly Cities and Communities Questionnaire: A Research on Turkish Validity and Reliability. *Archives of Environmental and Occupational Health*, 78(1), 38–47.
- Özdamar, K. (2016). *Ölçek ve Test Geliştirme*. Eskişehir: Nisan Yayın Evi.
- Özgür, E. M., Kılınç, N. (2022). Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklara İlişkin Kuramsal Çerçevelerin Gözden Geçirilmesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 20(1), 310-337.
- Özmete, E., Dinç, B. (2020). Yaşlıların “Göç” ve “Yerinde Yaşlanma” Bağlamında Kentsel Dönüşüm ile İlgili Değerlendirmeleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 197-234.

- Palteki, A.S. (2023). *Pendik İlçesinin Yaşlı Dostu Kent Ölçütlerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Perek-Bialas, J.M., Skórska, P., Maj, M., Kazak, J.K., Dikken, J., van Hoof, J. (2024). The Experienced Age-Friendliness in Two Polish Cities: An in-Depth Analysis of The Views of Older Citizens. *Habitat International*, 153.
- Rosochacka-Gmitrzak, M. (2016). Age Friendly Cities and Communities: Dream or Reality? *SGEM 2016 Conference Proceedings*, 95–101.
- Sami, K. (2017). Diyarbakır Tarihi Suriçi: Kentsel, Mekânsal ve Toplumsal Yaşamda Renkleri Yok Olan Kültürel Miras. *Journal Of International Social Research*, 10(53).
- Sarıkaş, F., Büyüklü, Ç. (2023). Yaş Dostu Kentler: Lahey Kentinden İyi Uygulama Örneği. *Senectus*, 1(1), 91-103.
- Serper, Ö., Aytaç, M. (2000). *Örnekleme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Söylemez, A., Ay, H.M. (2022). Practices of Age-Friendly Cities in Turkey. *Croatian and Comparative Public Administration*, 22, 375–401.
- Steels, S. (2015). Key Characteristics of Age-Friendly Cities and Communities: A Review. *Cities*, 47, 45–52.
- Sun, Y., Chao, T.Y., Woo, J., Au, D.W.H. (2017). An Institutional Perspective of Glocalization in Two Asian Tigers: The Structure-Agent-Strategy of Building An Age-Friendly City. *Habitat International*, 59, 101–109.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics: Pearson New International Edition*. Northridge: Pearson.
- Tamkoç, B., Bilgin, Ö. F. (2020). Aktif Yaşlanma Bağlamında Yaş Dostu Kent Kavramı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 211-226.
- Tan, S.G. (2023). *Bakım Veren Yükü Perspektifinde Yaş/Yaşlı Dostu Kent Farkındalığı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). *Yaşlı Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025)*. Ankara: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- TÜİK (2024a). *İllere ve Cinsiyete Göre Yaşlı Nüfus*, Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı ve Yaşlı Cinsiyet Oranı. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim Tarihi: 10/07/2025, <https://data.tuik.gov.tr>
- TÜİK (2024b). *Doğuştan Beklenen Yaşam Süresi, 2021–2023*. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim Tarihi: 10/07/2025, <https://data.tuik.gov.tr>
- TÜİK (2024c). *Yaş Bağımlılık Oranı, 2008-2024*. Nüfus Projeksiyonları Portalı. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim Tarihi: 10/07/2025, <https://nip.tuik.gov.tr/?value=YasBagimlilikOrani>

- TÜİK (2023). *İl Bazında Kişi Başı Gayrisafi Yurtiçi Hasıla 2023*. Türkiye İstatistik Kurumu Erişim Tarihi: 5/08/2025, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İl-Bazında-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2023-53575>
- Uzer, O., Sallan Gül, S. (2023). Kentsel Dönüşümün Sosyolojik Boyutları. *Sosyoloji Notları*, 7(2), 17-40.
- Varişli, B. (2020). Yaşlılık Deneyimi ve Kesişimsellik: İstanbul Örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(30), 2551-2567.
- Villanueva-Merino, D., Delgado-Velázquez, A., Rodríguez-Robles, D. and Álvarez-Campana, M. (2024). Digital Twins for Inclusive Age-Friendly Urban Planning: A Case Study Approach. *Cities*, 155, 104526.
- Wang, K., Li, X. Y., Zhu, B. W., Xiong, L., Tzeng, G. H. (2025). A Data Mining Approach to Explore The Causal Rules Between Environmental Conditions of Neighborhood Parks and Seniors' Satisfaction. *Cities*, 162, 105897.
- Wang, N. (1997). Vernacular House as An Attraction: Illustration from Hutong Tourism in Beijing. *Tourism Management*, 18(8), 573-580.
- WHO Age-friendly Practices (2025). *Global Database of Age-friendly Practices*. Erişim tarihi: 14/03/2025, <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/afp/>.
- WHO Global Network for Age-friendly Cities and Communities. (2025). Erişim tarihi: 14/03/2025, <https://who.maps.arcgis.com/apps/instant/minimalist/index.html?appid=66799d4ec039487e8ef8367f0254a99a>
- WHO. (2025a). *The WHO Age-friendly Cities Framework*. Erişim tarihi: 14/03/2025, <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/age-friendly-cities-framework/>.
- WHO. (2025b). *Global Network*, Erişim Tarihi: 14/03/2025, https://extranet.who.int/agefriendlyworld/search-network/?_sft_countries=turkey.
- WHO. (2007). *Global Age-friendly Cities: A Guide*. World Health Organization.
- Yıldızak, G.B. (2020). *Belediyelerin Yaşlı Dostu Kent Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Çanakkale Belediyesi Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Yuan, Q., Hu, Y., Steiner, R., Manini, T. M., Bai, X. (2025). Mindful Walks: Understanding The Connection Between Street Characteristics and Recreational Walking Routes in Older Adults with Cognitive Concerns. *Cities*, 162, 105969.
- Zaman, A.U., Thornton, K. (2018). Prioritization of Local Indicators for The Development of An Age-Friendly City: A Community Perspective. *Urban Science*, 2.
- Zengin Taş, E., Kırıışık, H., Yıldız, F., Ata, Z., Aktuğ, M. (2023). Yaşlı Dostu Kentin Anlamı ve Aktif Yaşlanmaya Katkıları: Cumhuriyetin 100. Yılında İzmir Kenti Örneği. *Kent Akademisi*, 71-96.